

PETER MAGVAŠI
JÁN VLČKO

**OČAKÁVANIA
PODNIKATEĽSKEJ
SFÉRY
(ROZBOR VÝSLEDKOV
EKONOMICKÉHO PRIESKUMU
SOPK – 2011)**

OBSAH

ÚVOD	73
1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA PRIESKUMU	73
1.1 CIEĽ PRIESKUMU A JEHO METODIKA	73
1.2 CHARAKTERISTIKY A ŠPECIFIKÁ PRIESKUMU V ROKU 2010	74
1.3 CHARAKTERISTIKA HOSPODÁRSKEHO VÝVOJA V ČASE USKUTOČNENIA PRIESKUMU	75
1.4 ZHRNUTIE	78
2. POZNÁMKY K POSUDZOVANIU PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA	79
2.1 PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE AKO VIACFAKTOROVÝ POCITOVÝ UKAZOVATEĽ	79
2.2 HODNOTENIA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA NA SLOVENSKU	80
2.3 ZHRNUTIE	80
3. VYHODNOTENIE „EKONOMICKÉHO PRIESKUMU SOPK – 2011“	81
3.1 OČAKÁVANÉ EKONOMICKÉ VÝSLEDKY PODNIKATEĽSKEJ ORGANIZÁCIE	81
3.2 HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA	83
3.2.1 Celostné vnímanie podnikateľského prostredia respondentmi (anketové otázky č.0.19, 0.20)	84
3.2.2 Fakultatívne vyjadrenie k opatreniam vlády SR (anketová otázka č. 0.27)	85
3.2.3 Legislatívne podmienky vrátane zavedenia eura (anketové otázky č.0.21 až 0.24)	86
3.2.4 Posudzovanie vlády SR (anketové otázky č. 0.25 ,0.26,)	88
3.2.5 Konkrétne riziká pre podnikateľskú činnosť (anketová otázka č.0.28)	90
3.2.6 Konkrétne riziká v podnikaní na jednotnom trhu EÚ (anketová otázka č. 0.29)	91
3.3 VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ (otázky č. 0.30 až 0.33)	91
3.4 DOPAD HOSPODÁRSKEJ KRÍZY (otázky č. 0.35 až 0.42)	92
3.4.1 Základná charakteristika dopadov hospodárskej krízy na podnikateľské subjekty	92
3.4.2 Reakcia respondentov na hospodársku a finančnú krízu (otázky č. 0.41; 0.42)	93
ZÁVER	95
ZOZNAM OBRÁZKOV	96
ZOZNAM TABULIEK	97
PRÍLOHA I. ANKETOVÉ OTÁZKY	98
PRÍLOHA II.	105

ÚVOD

Slovenská obchodná a priemyselná komora ako verejnoprávna inštitúcia je zameraná na ochranu a podporu podnikania v Slovenskej republike. V roku 1992 nadviazala na bohaté skúsenosti z činnosti obchodných a priemyselných komôr na Slovensku. Od svojho vzniku je garantom ochrany a podpory podnikania. Je reprezentantom záujmov podnikateľských subjektov. Trvalo podporuje otvorenú, dynamickú a konkurenčne schopnú ekonomiku umožňujúcu slobodný rozvoj podnikania. Pomáha slovenským podnikateľským subjektom presadzovať sa na jednotnom trhu Európskej únie a na trhoch ďalších krajín. Má zriadený stály Rozhodcovský súd. SOPK je členom Medzinárodnej obchodnej komory v Paríži – členom Svetovej komorovej federácie MOK, členom Eurochambres v Bruseli a má zastúpenie v Európskom parlamente podnikov.

Jedným z nástrojov, ako lepšie vnímať názory svojich členov a agregovať ich do kvalifikovanej sumarizovanej informácie, je od roku 1998 ekonomický prieskum medzi jej členmi. Vyplýva to z poznania, že včasná informácia o možnom vývoji ekonomiky v reálnom čase má svoj význam pre formovanie a stabilitu podnikateľských aktivít, pre podnikateľský úspech. Platí však aj obrátený princíp, keď očakávania a názory podnikateľskej sféry by mali pozitívne vplyvať na hospodársku politiku štátu. Tomu slúži prieskum, v ktorom má manažment firiem, členov SOPK, možnosť vyjadriť sa k očakávanému vývoju svojich firiem i slovenskej ekonomiky ako celku v bežnom a budúcom roku. Takáto informácia od členov SOPK o podnikateľskom prostredí kvalifikovane identifikuje riziká pre podnikateľskú činnosť i riziká v podnikaní na trhu v Slovenskej republike, trhu Európskej únie a vo svete.

Názory a očakávania členov SOPK sú po spracovaní agregované a slúžia SOPK pri identifikácii nálad, postojov a situácie jej členov, ako aj ďalších podnikateľských subjektov tak, aby komora mohla vystupovať kvalifikovane a dôveryhodne nielen v SR, ale aj v zahraničí. Vzniká tak kvalifikované poznanie mapujúce nálady a pozície podnikateľského sektora v trendoch za viac ako desaťročné obdobie. Efektívne slúži na formulovanie strategických zámerov orgánov SOPK. Umožňuje to vznik kvalifikovaných odporúčaní a návrhov SOPK relevantným inštitúciám nielen v Slovenskej republike, ale aj na medzinárodnej úrovni. Aj z toho plynie vážnosť a akceptácia SOPK v spoločnosti a v zahraničí.

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA PRIESKUMU

1.1 CIEĽ PRIESKUMU A JEHO METODIKA

Cieľom prieskumu o hospodárskej situácii členov SOPK je pravidelne ročne zisťovať vývoj ich hospodárskej situácie a identifikovať príležitosti a hrozby v podnikateľskej sfére v časovom priestore v SR. Prieskum sa uskutočňuje metódou ankety medzi členmi SOPK začiatkom tretieho štvrtroka roka v dvoch tematických oblastiach. Prvou je *zisťiť očakávané ekonomické výsledky ich podnikateľskej jednotky* v prebiehajúcom

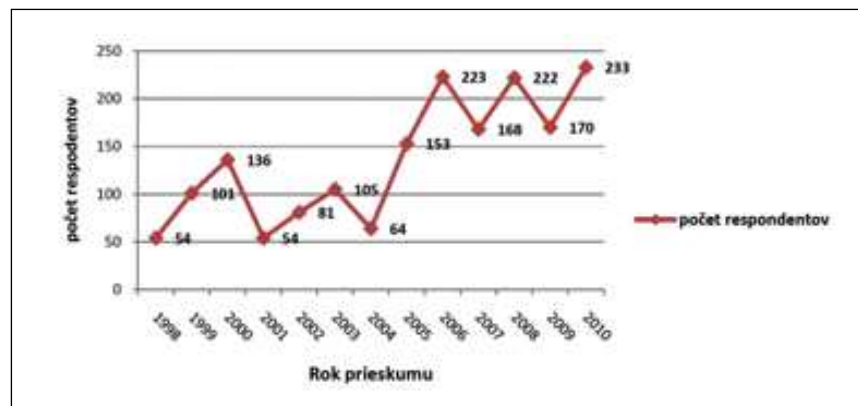
roku a v roku nadchádzajúcom a druhou *zhodnotiť podnikateľské prostredie* na základe ich pocitov a poznania v čase uskutočnenia ankety. Štruktúra anketových otázok v týchto dvoch oblastiach je za celé obdobie od roku 1998 približne rovnaká. Dve ďalšie tematické oblasti sú aktuálne témy, ktoré sa aktuálne menili. V posledných rokoch to bola téma *využívania finančných zdrojov EÚ*. V roku 2008 bola zaradená téma dotýkajúca sa problematiky dopadov hospodárskej krízy. V čase prieskumu v roku 2010 bola táto časť rozšírená o otázku, kde svojou odpoveďou mohli respondenti vyjadriť svoje skúsenosti s reakciou na hospodársku a finančnú krízu. Znenie anketových otázok v prieskume v roku 2010 je v prílohe I.

1.2 CHARAKTERISTIKA ŠPECIFIKÁ PRIESKUMU V ROKU 2010

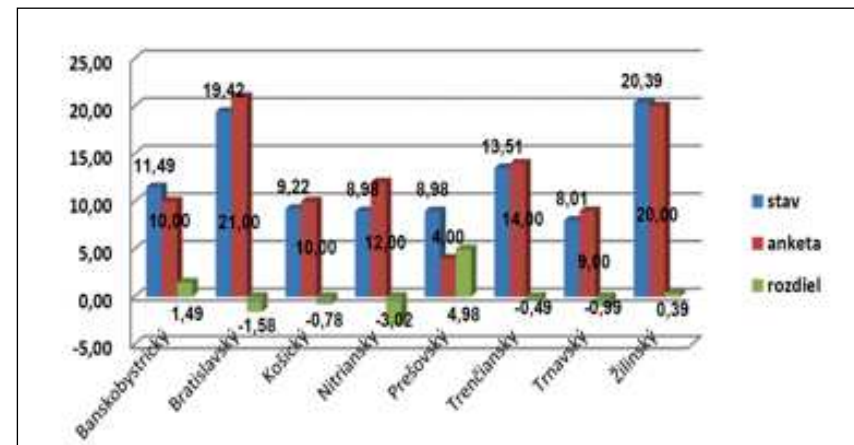
V roku 2010 sa prieskum medzi členmi SOPK uskutočnil v rovnakom termíne ako minulé prieskumy. Bolo to v čase od 20. 9. 2010 do 30. 10. 2010. Očakáva sa, že v tomto období mala podnikateľská sféra jasnejšie predstavy o podnikateľských výsledkoch v roku 2010. Zároveň prebiehali práce na formulovaní podnikateľských plánov na rok 2011. Bolo to aj v období, keď bolo po voľbách do NR SR, pred voľbami do mestských a obecných samospráv a vrcholili práce na rozpočte verejnej správy a k tomu nevyhnutných zmien legislatívy, ovplyvňujúcich podnikanie.

Na prieskume sa zúčastnila približne jedna pätina členov SOPK (18,8 %). Účasť na tohtoročnom prieskume bol najvyššia za celé dvanásťročné obdobie. Oproti priemeru za posledných päť rokov (počet 203 respondentov) bol počet účastníkov prieskumu o 30 respondentov vyšší (obr.1). Vyjadruje to relatívnu stabilizáciu respondentov v ankete z členskej základne SOPK. Počet a štruktúra respondentov (obr.2; obr.3; tabuľka 1 v prílohe II) v prieskume v roku 2010 a členskej základne SOPK potvrdzujú, že ide o relatívne štatisticky významnú vzorku. To umožňuje prijať výsledky tohtoročného prieskumu ako relatívne veľmi spoľahlivo vyjadrujúce názory celej členskej základne SOPK.

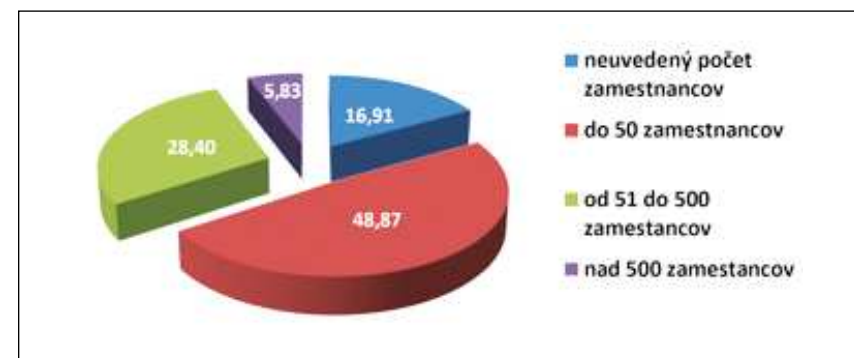
Obrázok 1: POČET RESPONDENTOV PRIESKUMU V JEDNOTLIVÝCH ROKOCH

Obrázok 2: PODIEL ČLENOV A ANKETÁROV PODĽA KRAJOV v %

Obrázok 3: ŠTRUKTÚRA ČLENOV SOPK PODĽA POČTU ZAMESTNANCOV v % stav v októbri 2010

1.3 CHARAKTERISTIKA HOSPODÁRSKEHO VÝVOJA V ČASE USKUTOČNENIA PRIESKUMU

Morvaj K. a kol.¹ pre rok 2010 prognózovali: „... v roku 2010 bude mať vláda (pred- aj povolebná) vážne obmedzenia v realizácii svojich vlastných priorit a obsah jej hospodárskej politiky bude stále predovšetkým reakciou na dôsledky globálnej recesie. Súhrnnou charakteristikou makroekonomického vývoja SR² v roku 2010 bude pravdepodobne výrazne diferencované oživenie produkcie pri meškaní zlepšenia situácie na trhu práce...“

¹ Karol Morvaj a kolektív: Hospodársky vývoj Slovenska v roku 2009; Ekonomický ústav SAV, Bratislava 2010, str. 85

² Správa „Vývoj hospodárstva SR v októbri a za desať mesiacov v roku 2010“; ŠÚ SR, 22. 12. 2010

Skutočnosť vývoja hospodárstva SR za prvých desať mesiacov roka 2010 (v čase uskutočnenia prieskum) potvrdzuje pravdivosť tejto expertíznej prognózy.

Podľa správy Štatistického úradu SR tvorba hrubého domáceho produktu (HDP) sa oproti predchádzajúcim dvom štvrtrokom zmiernila v stálych cenách na 3,8 %. Štruktúra ekonomického rastu v treťom štvrtroku bola na strane použitia ovplyvnená najmä medziročným zvýšením zahraničného dopytu. Vývoz výrobkov a služieb sa zvýšil o 14,8 % pri súčasnom raste dovozu výrobkov a služieb o 16,6 %. Rast domáceho dopytu o 4 % bol spôsobený v rozhodujúcej miere vyššou tvorbou hrubého kapitálu o 17,9 %. Tvorba hrubého fixného kapitálu vzrástla o 4,8 %. Vyššia bola aj konečná spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam o 2,1 % (tvorila len 1 % HDP) a konečná spotreba verejnej správy o 0,9 %. Konečná spotreba domácností sa znížila o 0,3 %. V priemere za tri štvrtroky sa výkonnosť ekonomiky zvýšila hlavne v dôsledku pokračujúceho rastu zahraničného dopytu. Objem vývozu výrobkov a služieb medziročne vzrástol o 16,3 %. Vyššia o 14,6 % bola aj hodnota dovozu výrobkov a služieb. K rastu domáceho dopytu o 2,7 % prispeli s výnimkou konečnej spotreby domácností (pokles o 0,6 %) všetky ostatné zložky. Konečná spotreba verejnej správy sa zvýšila o 1,7 %, konečná spotreba neziskových inštitúcií slúžiacich domácnostiam o 2,5 % a tvorba hrubého kapitálu o 13,5 % (pri raste tvorby hrubého fixného kapitálu o 1,1 %). V priemere za prvý až tretí štvrtrok sa zisk *nefinančných a finančných korporácií* zvýšil medziročne o 29,4 % na 7 695,1 mil. EUR. Podľa charakteru produkcie v odvetviach zameraných na poskytovanie služieb bol vyšší o 21,6 % a v odvetviach produkujúcich trhové výrobky o 39,1 %.

V porovnaní s októbrom 2009 produkcia najvýraznejšie vzrástla vo výrobe dopravných prostriedkov (o 29,2 %), počítačových, elektronických a optických výrobkov (o 28,9 %), strojov a zariadení i (o 27,8 %), dodávke elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (o 15,3 %) a vo výrobe kovov a kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení (o 5,8 %). Klesla vo výrobe koksu a rafinovaných ropných produktov (-9 %), ostatnej výrobe, oprave a inštalácii strojov a zariadení (-7,8 %), výrobe chemikálií a chemických produktov (-4,2 %), výrobe drevených a papierových výrobkov, tlačí (-3,5 %), vo výrobe textilu, odevov, kože a kožených výrobkov (-2,4 %) a vo výrobe elektrických zariadení (-1,2 %). *Stavebná produkcia* za desať mesiacov v porovnaní s rovnakým obdobím roku 2009 klesla o 5,7 % na 4 516,6 mil. EUR. Za desať mesiacov boli tržby medziročne vyššie o 2,5 %. V októbri v porovnaní so septembrom klesli tržby za vlastné výkony a tovar v *maloobchode* o 1,4 %. V priemere za desať mesiacov v porovnaní s desiatimi mesiacmi roku 2009 tržby klesli o 2,1 %.

Zamestnanosť sa v októbri 2010 oproti októbri 2009 zvýšila v priemysle o 1,4 %, v doprave a skladovaní o 0,9 % a vo vybraných trhových službách o 0,7 %. Počet zamestnaných osôb bol nižší v informačných a komunikačných činnostiach o 10,7 %, predaji a oprave motorových vozidiel o 5,1 %, ubytovaní o 4,2 %, činnostiach reštaurácií a pohostinstiev o 3,9 %, vo veľkoobchode o 3,8 %, stavebníctve o 2,7 % a v maloobchode o 1,1 %.

Reálna mzda v októbri 2010 oproti októbri 2009 vzrástla v ubytovaní o 4,2 %, v činnostiach reštaurácií a pohostinstiev o 4 %, stavebníctve o 3,9 %, vo veľkoobchode o 3,3 %, maloobchode o 3 %, informačných a komunikačných činnostiach o 2 %, vo

vybraných trhových službách o 1,3 %, priemysle o 0,4 %, doprave a skladovaní o 0,3 %. Klesla v predaji a oprave motorových vozidiel o 0,2 %. V priemere za desať mesiacov mali najvyššiu priemernú nominálnu mesačnú mzdu zamestnanci v informačných a komunikačných činnostiach 1 532 EUR. V priemysle mzda dosiahla 774 EUR, vo vybraných trhových službách 767 EUR, vo veľkoobchode 728 EUR, predaji a oprave motorových vozidiel 706 EUR, doprave a skladovaní 697 EUR, stavebníctve 566 EUR, ubytovaní 547 EUR, maloobchode 540 EUR, v činnostiach reštaurácií a pohostinstiev 357 EUR. Za desať mesiacov oproti rovnakému obdobiu roka 2009 sa najviac zvýšila mzda v priemysle (o 5,3 %). Vo vybraných trhových službách vzrástla o 5,1 %, v činnostiach reštaurácií a pohostinstiev o 5 %, vo veľkoobchode o 4,9 %, ubytovaní o 4,4 %, maloobchode o 3,8 %, stavebníctve o 2,9 %, informačných a komunikačných činnostiach o 2,2 %, predaji a oprave motorových vozidiel o 1,7 %, v doprave a skladovaní o 0,7 %.

Reálna priemerná mesačná mzda za desať mesiacov 2010 oproti rovnakému obdobiu roka 2009 vzrástla v priemysle o 4,4 %, vo vybraných trhových službách o 4,2 %, činnostiach reštaurácií a pohostinstiev o 4,1 %, vo veľkoobchode o 4 %, ubytovaní o 3,5 %, maloobchode o 2,9 %, stavebníctve o 2 %, informačných a komunikačných činnostiach o 1,3 %, v predaji a oprave motorových vozidiel o 0,8 %. V doprave a skladovaní bola nižšia o 0,2 %. Štruktúra miezd v hospodárstve SR v období medzi tretím štvrtrokom 2009 a tretím štvrtrokom 2010 je takmer ustálená, mierny pokles o 1,17 p. b. je v položke náhrady mzdy a nepatrný nárast o 0,34 p. b. zaznamenal podiel prémie a odmien.³

Spotrebiteľské ceny v októbri v porovnaní so septembrom zostali na rovnakej úrovni. Ceny priemyselných výrobcov v úhrne vzrástli o 0,1 % (pre export sa zvýšili o 0,2 % a pre tuzemsko klesli o 0,2 %). Ceny stavebných prác sa zvýšili o 0,1 % a ceny materiálov spotrebovávaných v stavebníctve klesli o 0,1 %. Ku koncu októbra evidovali úrady práce 374,2 tis. uchádzačov o zamestnanie, z toho bolo 330,2 tis. disponibilných uchádzačov. Ich počet sa znížil oproti septembru o 3 641 osôb. Miera evidovanej nezamestnanosti klesla o 0,1 p. b. na 12,3 %.

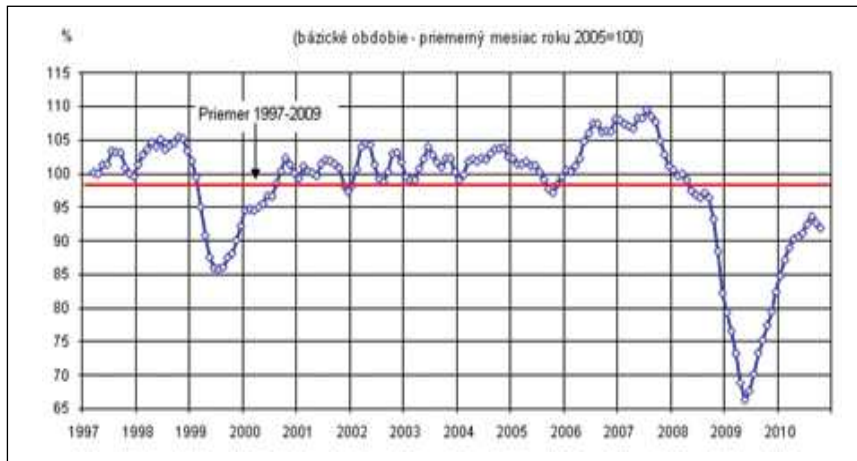
V zahraničnoobchodnej činnosti dosiahol v októbri celkový vývoz tovaru 4 720,9 mil. EUR, oproti októbri 2009 vzrástol o 16,7 %. Celkový dovoz tovaru sa medziročne zvýšil o 22,4 % na 4 575,6 mil. EUR. Saldo zahraničného obchodu bolo aktívne v objeme 145,3 mil. EUR (o 162,8 mil. EUR nižšie ako v októbri 2009). Za január až október sa v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka zvýšil celkový vývoz tovaru o 22 % na 39 704,2 mil. EUR a celkový dovoz o 23,9 % na 39 214,9 mil. EUR. Saldo zahraničného obchodu bolo aktívne v objeme 489,4 mil. EUR (o 397,1 mil. EUR nižšie ako za rovnaké obdobie predchádzajúceho roka).

Synergickým ukazovateľom, ktorý identifikuje aktuálny stav hospodárstva podľa očakávania účastníkov ekonomického prostredia, je indikátor ekonomického *sentimentu* (*IES*). Je agregovaný z výsledkov konjunkturálnych prieskumov v priemysle, stavebníctve, maloobchode, službách a z výsledkov prieskumu o názoroch spotrebiteľov na aktuálnu ekonomickú situáciu. Vývoj tohto indikátora od roku 1997 je znázornený na obr. 4.

³ Informačný systém o priemerných zárobkoch; III. štvrtrok 2010, TREXIMA Bratislava

**Obrázok 4: VÝVOJ INDIKÁTORA EKONOMICKÉHO SENTIMENTU
MESAČNE V ROKOCH 1997 AŽ 2010**

Zdroj: ŠÚ SR⁴

V októbri 2010 sa IES znížil o 0,8 na 91,9 percentuálneho bodu a negatívne bol ovplyvnený znížením dôvery u spotrebiteľov. Medziročne sa indikátor ekonomického sentimentu zvýšil o 14,5 bodu, oproti dlhodobému priemeru je nižší o 6,5 p. b. Súčasťou indikátora ekonomického sentimentu je indikátor dôvery, ktorý v októbri po dvoch mesiacoch poklesu vzrástol. Oproti septembru sa zvýšil zo záporného salda -7 p. b. na kladné saldo 2,3 p. b. Rast bol 3,0 p. b. Bol ovplyvnený pozitívnym vývojom všetkých ukazovateľov vstupujúcich do IES, najvýraznejšie očakávaným zvyšovaním produkcie na nasledujúce tri mesiace. V októbri 2010 pokračovalo zhoršovanie spotrebiteľskej atmosféry na Slovensku.

1.4 ZHRNUTIE

Sumárne je možné prieskum uskutočnený v období medzi 20. 9. 2010 a 30. 10. 2010 charakterizovať ako prieskum, ktorý má tieto základné atribúty:

- a) bol uskutočnený v rovnakom časovom období ako predchádzajúce ročné prieskumy organizované medzi členmi SOPK
- b) vzorka respondentov je štatisticky významne blízka, a preto výsledky prieskumu je možné spoľahlivo zovšeobecniť na nálady členskej základne SOPK
- c) hospodárstvo SR v roku 2010 sa zotavovalo, nie sú avšak náznaky, že ide o trvalý rast; vplyv na to má zhoršovanie spotrebiteľskej atmosféry
- d) rast bol dosahovaný predovšetkým rastom priemyselnej výroby, ktorý je v rozhodujúcej miere ovplyvnený externým dopytom

⁴ Konjunktúrne prieskumy, súčasť publikácie: Spotrebiteľský barometer, číslo 10, október 2010, ŠÚ SR

2. POZNÁMKY K POSUDZOVANIU PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Podnikateľské prostredie v rokoch 2008 až 2010 bolo významnou mierou poznačené globálnou finančnou a hospodárskou krízou. Postupné zotavovanie hlavných svetových ekonomík v priebehu roka 2010 nie je zrejme ešte potvrdením, že svetová ekonomika sa dala na cestu udržateľného rastu. Pre hospodárstvo, akým je hospodárstvo Slovenskej republiky, je stabilný hospodársky rast veľkých svetových ekonomík kľúčovým činiteľom pre určenie stavu prostredia, v ktorom podnikateľské subjekty na území SR pôsobia. Tento činiteľ je dominantný a výrazne deformuje a oslabuje význam ostatných vplyvov, akými sú legislatívne a politické rozhodnutia vlády a územných a miestnych samospráv. V súčasnosti situáciu najmä v priemysle, ako nosnom odvetví slovenského hospodárstva, ovplyvňuje predovšetkým rast cien surovín, ako výsledok na tzv. „vyskladňovací efekt“. Množstvo podnikov sa počas krízy kapitálovo vyčerpalo. Majú problémy s nedostatkom finančných zdrojov na funkčnosť prevádzky. Banková sféra v dôsledku zvýšenia svojej obozretnosti nie je ochotná zjednodušené financovať prevádzkové potreby podnikateľskej sféry. Potvrzuje sa, že plošné a intenzívne znižovanie nákladov na riešenie dôsledkov krízy nie je najsprávnejšou stratégiou na obnovenie rastu. Najsprávnejšou reakciou je najmä sústredenie sa na znižovanie materiálovej a energetickej náročnosti dosiahnutej uplatňovaním nových technológií a razantnejšieho inovovania najmä v procesoch. Využitie výsledkov výskumu a vývoja vo všetkých podnikových procesoch je hlavným kľúčom pre uspokojenie požiadaviek a možností zákazníka, a tak si zvýšiť na trhu svoje konkurenčné postavenie.

2.1 PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE AKO VIACFAKTOROVÝ POCITOVÝ UKAZOVATEĽ

Úroveň stavu *podnikateľského prostredia* je viacfaktorový pocitový ukazovateľ. Obsah pojmu „podnikateľské prostredie“ závisí aj od subjektov, ktoré posudzujú intenzitu jednotlivých činiteľov podnikateľského prostredia. Subjekty rozdielne vnímajú parametre podnikateľského prostredia, dávajú im rozdielnu váhu na sumárny pocit o úrovni podnikateľského prostredia. Preto meranie úrovne podnikateľského prostredia je zložitou a veľmi dynamickou úlohou, ktorá svojim charakterom nemá len ekonomické rozmery. Pociťovanie stavu podnikateľského prostredia je výrazne ovplyvňované vnútornou a vonkajšou politickou stabilitou, trvalou udržateľnosťou makroekonomického rámca a jeho rastu, stavom a vývojom vnútroštátnej a európskej legislatívy, reálnej vymáhateľnosti práva, ale aj praktickej formy uplatňovania hospodárskej politiky vládou a vzájomných vzťahov medzi podnikateľskými subjektmi. Je výslednicou neustálej interakcie formálnych a neformálnych inštitúcií v spoločnosti, kde kritériom trvalého a udržateľného rastu nie je krátkodobý zisk za každú cenu, ale úroveň kvality života jej občanov. Téma podnikateľského prostredia je predmetom trvalých diskusií nielen v SR, ale aj v EÚ a OECD. Je to aj v dôsledku toho, že štruktúra vzájomnej interakcie formálnych a neformálnych inštitúcií, ktoré tvoria fenomén podnikateľského prostredia, je zloži-

tým spoločenským systémom. Mnohé subjekty spoločnosti tento zložitý spoločenský systém zjednodušujú. To mnohokrát zvädza spoločenské subjekty k veľmi zjednodušeným riešeniam, ktoré v konečnom dôsledku, najmä z dlhodobého pôsobenia, majú pre rozvoj spoločnosti a v tom aj pre podnikateľské prostredie zdrvivý a zničujúci efekt. Dôkazom toho je aj finančná a hospodárska kríza v poslednom období.

2.2 HODNOTENIA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA NA SLOVENSKU

Na Slovensku sa uskutočňujú a zvereňujú hodnotenia, ktoré prezentujú vývoj stavu podnikateľského prostredia. Hodnotenie sa uskutočňuje rôznymi metodikami, pričom sa mnohokrát vyberajú náhodné a vzájomne neprevisané činitele ovplyvňujúce podnikateľské prostredie. Mnohé hodnotenia majú charakter ankiet a nie prieskumov, prípadne relevantného výskumu, spĺňajúceho validitu javov ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie. Drvivá väčšina takýchto náhodných a neprepracovaných ankiet nespĺňa kritériá základnej gnozeologickej väzby medzi skutočným javom, procesom či situáciou a poskytovanou informáciou. Nemajú zodpovedajúcu objektívnu platnosť v spoločnosti a vedú zväčša k prílišnému zjednodušeniu interpretácie javov, nemajú potrebnú validitu a zavádzajú občanov SR, vrátane podnikateľov. Hodnotiacimi organizáciami sú verejné inštitúcie, občianske združenia, neziskové organizácie i komerčné inštitúcie. Medzi najvýznamnejšie hodnotenia patria *Konjunkturálne prieskumy* uskutočňované Štatistickým úradom SR, ktoré určujú tzv. Index ekonomického sentimentu; *Hodnotenie podnikateľského prostredia* uskutočňované Podnikateľskou alianciou Slovenska (PAS); *Očakávania podnikateľskej sféry* pre budúci fiškálny rok uskutočňované Slovenskou obchodnou a priemyselnou komorou medzi jej členmi; ankety uskutočňované Nemeckou obchodnou a priemyselnou komorou; *Prieskum názorov zahraničných investorov* uskutočnený Americkou obchodnou komorou; *Doing business* uskutočňovaný Svetovou bankou a *The Global competitiveness index* uskutočňovaný Svetovým ekonomickým fórom spolu s Medzinárodným menovým fondom. Za najkvalifikovanejšie posúdenie, ktoré má zodpovedajúcu validitu z hľadiska štatistickej významnosti, kvality zberu a vyhodnocovania, je možné považovať *Konjunkturálny prieskum* uskutočňovaný mesačne Štatistickým úradom SR, ktorý je súčasťou prieskumov uskutočňovaných Eurostatom.⁵ To umožňuje posudzovať podnikateľské prostredie v širšom rámci, ako je určitý výsek spoločnosti, charakterizovaný utilitaristickými záujmami zahraničných investorov v SR, či určitých záujmových podnikateľských a lobistických štruktúr v SR.

2.3 ZHRNUTIE

Pre lepšie zakomponovanie významu prieskumu SOPK nielen v tomto roku, ale v celej dlhodobej stratégii zisťovania postojov a názorov členov SOPK, je potrebné si uvedomiť:

- a) úroveň stavu *podnikateľského prostredia* je viacfaktorový pocitový ukazovateľ
- b) za najkvalifikovanejšie posúdenie, ktoré má zodpovedajúcu validitu z hľadiska štatistickej významnosti, kvality zberu a vyhodnocovania, je možné považovať

⁵ <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=21422>

- Konjunkturálny prieskum* uskutočňovaný mesačne Štatistickým úradom SR
- c) konjunkturálny prieskum ŠÚ SR potvrdzuje, že v slovenskom priemysle prišlo k zotaveniu, ale nie k trvalo udržateľnému rastu. Spotrebiteľská nálada je dôležitým stabilizujúcim prvkom v podnikateľskom prostredí. Tá je však negatívna na hodnote 28,3 percentuálneho bodu a je hlboko pod priemerom rokov 1997 až 2010. Zo sledovaných dvanástich mesačne sledovaných ukazovateľov pri posudzovaní spotrebiteľskej nálady len tri majú kladný vývoj. Tento jav má za posledné štyri mesiace tendenciu zvyšovať záporné saldo.
- d) pre vývoj podnikateľského prostredia bude mať preto v budúcom období okrem stabilizácie ekonomík Nemecka, Číny, Francúzska, Turecka, Brazílie, Indie významnejší vplyv aj domáce prostredie v SR.

3. VYHODNOTENIE „EKONOMICKÉHO PRIESKUMU SOPK – 2011“

EKONOMICKÝ PRIESKUM SOPK – 2011 bol uskutočnený formou ankety medzi členmi SOPK a otázky sú zo štyroch tematických oblastí:

- (1) *Očakávané ekonomické výsledky podnikateľskej organizácie*
- (2) *Hodnotenie podnikateľského prostredia*
- (3) *Využívanie finančných zdrojov EÚ*
- (4) *Dopad hospodárskej krízy*

3.1 OČAKÁVANÉ EKONOMICKÉ VÝSLEDKY PODNIKATEĽSKEJ ORGANIZÁCIE

Anketové otázky v tohtoročnom prieskume v oblasti „Očakávané ekonomické výsledky podnikateľskej organizácie“ boli zhodné s otázkami prieskumu uskutočneného v roku 2009. Preto je možné posúdiť tendencie v postojoch podnikov k svojmu hospodárskemu vývoju v roku 2010 a 2011, ale aj naplnenie prognóz a ich zmien oproti minulému obdobiu. Výsledky prieskumu v roku 2010 sú porovnateľné s výsledkami prieskumu uskutočneného v roku 2009. Výsledky tejto časti ankety sú analyzované z troch pohľadov:

- (1) ako sa naplnili očakávania podnikateľov o vývoji hospodárenia v roku 2010 formulované v ankete zo štvrtého štvrťroka 2009 s očakávanými výsledkami respondentov v roku 2010 vyjadrené v prieskume 2010.⁶
- (2) aké sú predpokladané tendencie výsledkov hospodárenia v roku 2010.⁷
- (3) ako prognózujú respondenti svoje hospodárenie v roku 2011, v čase, keď v podnikovej sfére prebiehajú práce na podnikateľských plánoch pre budúci rok.⁸

⁶ Takýto rozbor vyjadruje mieru kvalifikovanosti odhadu hospodárenia v roku 2010 v prieskume v roku 2008 ako výslednice ich podnikateľskej schopnosti nielen pružne reagovať na vonkajšie a vnútorné podmienky v priebehu roku 2008, ale ich aj predvídať.

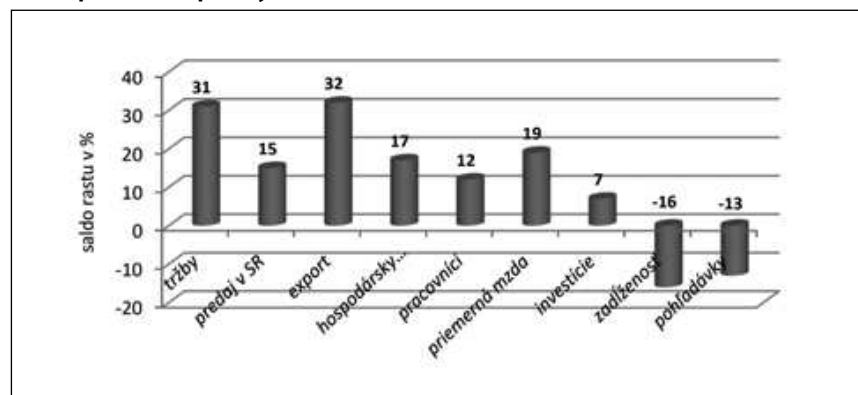
⁷ Takýto rozbor bližšie preukazuje tendencie v hospodárení respondentov v roku 2010.

⁸ Takýto rozbor poukazuje na podnikateľskú náladu pre rok 2011 o predpokladoch ich hospodárenia v roku 2011.

Porovnanie splnenia očakávaní v podnikaní zo štvrtého štvrtroka 2009 v roku 2010 je konfrontované s odpoveďami respondentov v ankete v roku 2010. Takéto porovnanie vo vývoji jednotlivých ukazovateľov hospodárenia v roku 2010 poskytuje tabuľka 2 v prílohe II. Identifikáciu, do akej miery boli prognózy v roku 2009 na vývoj hospodárenia v roku 2010 porovnateľné so situáciou o rok neskôr, poskytuje porovnanie podielu odpovedí v roku 2009 a 2010. To je graficky znázornené v obr. 5.

Obrázok 5: SALDO RASTOVÉHO TRENDU v % ODPOVEDÍ MEDZI OČAKÁVANÍM V ROKU 2010 A 2009 V JEDNOTLIVÝCH UKAZOVATEĽOCH HOSPODÁRENIA V ROKU 2010 (podľa tab.2 prílohy II)

Z odpovedí na anketové otázky vyplýva, že respondenti u všetkých posudzovaných ukazovateľoch očakávajú výrazne lepšie výsledky v prieskume v roku 2010 o predpokladanej skutočnosti v roku 2010, ako to respondenti očakávali v ankete v roku 2009. Pri posudzovaní rovnakej pozície uskutočneného prieskumu v roku 2009⁹ s tohtoročným prieskumom vyplýva, že pri prognózovaní výsledkov roku 2010 boli podnikatelia opatrnejší ako v roku 2008. Hospodárske výsledky v roku 2010 sa dosiahli hlavne rastom produktivity. Je prirodzené, že najmenšia odchýlka bola u výdavkov na investície, čo súvisí s poklesom využitia výrobných kapacít v dôsledku krízy a vplyvom oslabenia tvorby kapitálu v roku 2009 a 2010. Významné je, že pokles v roku 2010 oproti roku 2009 v ankete z roku 2010 očakáva iba okolo jednej tretiny podnikov. V roku 2009 ho očakávali až dve tretiny respondentov. To potvrdzuje, že v roku 2010 boli zreteľné rastové tendencie.

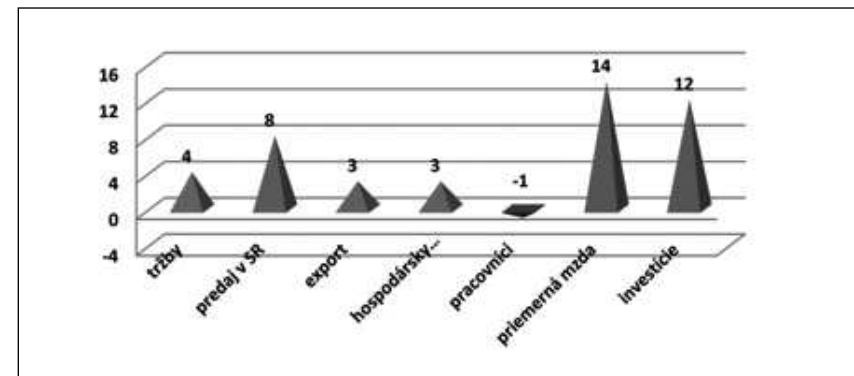
Z odpovedí v tejto tematickej oblasti ankety je možné posúdiť nálady v podnikateľskej sfére v budúcom roku. V tab. 3 (príloha II) sú spracované výsledky odpovedí z ankety, ktoré charakterizujú očakávania hospodárskych výsledkov v roku 2010 a 2011

⁹ Magvaši P.; Vlčko J.: Očakávania podnikateľskej sféry (vyhodnotenie ekonomického prieskumu SOPK – 2010), SOPK, Bratislava 2010, str.79

ako trendy – rastové, stagnačné a trend poklesu. Z odpovedí účastníkov prieskumu v roku 2010 vyplýva, že počet podnikateľských jednotiek, ktoré očakávajú rast v tržbách, exporte a hospodárskom výsledku po zdanení, je v roku 2011 o 3 až 4 % viac ako v roku 2010. Optimistickejšie je to v predaji v SR, v priemernej mzde a investíciách. V počte pracovníkov sa predpokladá stagnácia. Porovnanie rastového trendu medzi predpokladanými výsledkami v roku 2011 a 2010 sú graficky znázornené na obr. 6.

Obrázok 6: ROZDIEL MEDZI POČTOM ODPOVEDÍ S RASTOVÝM TRENDOM V ROKU 2011 A 2010 V PRIESKUME 2010 v %

Členovia SOPK očakávajú v roku 2011 rast najmä pri tržbách, priemernej mzde, mierny rast, prípadne stagnáciu očakávajú pri predaji v SR, exporte, hospodárskom výsledku po zdanení, počte pracovníkov a investíciách.

Z tejto časti ankety je možné formulovať tieto **čiasťkové závery**:

- (1) *hospodárske výsledky roka 2010 budú lepšie ako ich očakávali podnikatelia v roku 2009*
- (2) *podnikatelia, členovia SOPK, predpokladajú v roku 2011 hospodárske výsledky skôr na úrovni roka 2010*

3.2 HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

Druhý tematický blok anketových otázok bol koncentrovaný do otázok, kde účastníci ankety mali dať odpoveď na postoje k podnikateľskému prostrediu v SR. Tento blok otázok je možné rozdeliť do týchto šiestich tematických podskupín:

- (1) *celostné vnímanie podnikateľského prostredia respondentmi (anketové otázky č. 0.19, 0.20)*
- (2) *fakultatívne vyjadrenie k opatreniam vlády SR (anketová otázka č. 0.27)*
- (3) *legislatívne podmienky vrátane zavedenia eura (anketové otázky č. 0.21 až 0.24)*
- (4) *posudzovanie vlády SR anketové otázky č. 0.25, 0.26)*
- (5) *konkrétne riziká pre podnikateľskú činnosť (anketová otázka č.0.28)*
- (6) *konkrétne riziká v podnikaní na jednotnom trhu EÚ (anketová otázka č. 0.29)*

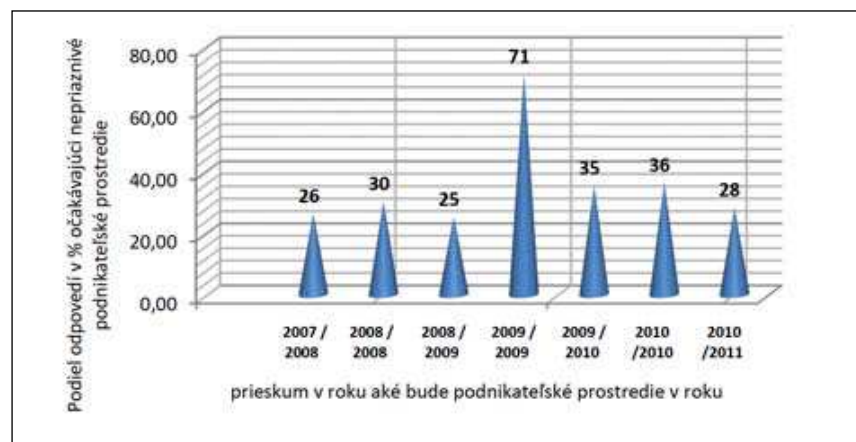

V roku 2010 sa charakter anketových otázok týchto tematických podskupín zohodňuje s charakterom otázok v roku 2009. To umožňuje posúdiť zmeny v názoroch, počtoch a postojoch členov SOPK na podnikateľské prostredie v roku 2009 a 2010.

3.2.1 Celostné vnímanie podnikateľského prostredia respondentmi (anketové otázky č. 0.19, 0.20)

Účastníci ankety odpovedali na dve otázky s tromi možnosťami odpovede – priaznivé, zostane rovnaké, nepriaznivé. Prvá znela, „ako hodnotia celkové podnikateľské prostredie v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009“ (otázka č. 0.19), a druhá, „aké celkové podnikateľské prostredie očakávajú v roku 2011“ (otázka č. 0.20). Charakter otázok v prieskume v roku 2010 bol rovnaký ako v prieskumoch v rokoch 2007, 2008, 2009. Výsledky sú spracované v tabuľke 4 (príloha II), ktorá sumarizuje charakter celkového vnímania podnikateľského prostredia v konkrétnom roku podľa roku prieskumu ako % odpovedí. Podľa týchto odpovedí členovia SOPK očakávajú po piatich rokoch opäť skôr priaznivé podnikateľské prostredie ako nepriaznivé (riadok číslo 7 v tabuľke 4). Tento rozdiel je však veľmi malý a najvyšší počet odpovedí očakáva, že podnikateľské prostredie bude mať stagnujúci charakter. Stagnujúci charakter podnikateľského prostredia v roku 2011 je však nižší ako v rokoch prieskumu 2007, 2008, 2009, 2010, mimo prieskumu v roku 2009, aké bude v roku 2009. Tendencia v prieskume v roku 2010 je k priaznivejšiemu podnikateľskému prostrediu dominujúca. Na obr. 7 je graficky znázornený podiel odpovedí v percentách, ktorými podnikatelia vyjadrili svoj názor, že podnikateľské prostredie bude nepriaznivé. Tieto odpovede sú dané do závislosti medzi rokom, keď sa uskutočnil prieskum o roku hodnotenia podnikateľského prostredia. Z grafu je možné pozorovať takúto závislosť.

Obrázok 7: PODIEL ODPOVEDÍ OČAKÁVAJÚCICH NEPRIAZNIVÉ PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE V ROKOCH PODĽA ROKU USKUTOČNENÉHO PRIESKUMU v %

(1) ak vylúčime odpovede z prieskumu roku 2009 o stave podnikateľského prostredia v roku 2009 (2009/2009), tak počet odpovedí, ktoré hodnotia podnikateľské prostredie nepriaznivo, osciluje okolo 30 %; 70 % ho považuje za stagnujúce, prípadne priaznivé

(2) extrémny stav posudzujúci nepriaznivost' podnikateľského prostredia je v roku prieskumu 2009; je to v roku vrcholiacej hospodárskej krízy

(3) v roku 2011 sa znižuje počet odpovedí členov SOPK o nepriaznivom podnikateľskom prostredí približne na úroveň roku 2007

Všeobecne k celkovému posúdeniu podnikateľského prostredia ako celku je možné vyvodiť takúto **čiasťkové závery**:

(1) podiel odpovedí, ktoré hodnotia celostne podnikateľské prostredie v SR, je z hľadiska časového radu od roku 2007 do roku 2011 približne po tretinách odpovedí priaznivé, stagnujúce, nepriaznivé

(2) výnimkou záveru (1) je rok 2009, kde sa odpovede „nepriaznivé“ extrémne odchyľujú od priemerov predchádzajúcich a nasledujúcich rokov; súvisí to s vrcholiacou hospodárskou krízou, ktorej pôvod je mimo slovenského prostredia

(3) pre rok 2011 je zreteľná tendencia odpovedí v očakávaní priaznivého podnikateľského prostredia, napriek tomu, že väčšina odpovedí stále očakáva na Slovensku stagnujúce podnikateľské prostredie

3.2.2 Fakultatívne vyjadrenie k opatreniam vlády SR (anketová otázka č. 0.27)

Na otázku, „ktoré opatrenia vlády SR z hľadiska vašej spoločnosti by mohli prispieť k zlepšeniu podnikateľského prostredia“, mohli respondenti voľne odpovedať. Účastníci voľne formulovali odporúčania na opatrenia vlády SR. Tieto je možné podľa tematickej príbuznosti a podielu odpovedí zatriediť do takýchto skupín:

(1) skupina s podielom odpovedí **do 25 percent**

- **Vymáhateľnosť práva** – úprava občianskeho súdneho poriadku za účelom zrýchlenia obchodných sporov, odstránenie doživotného menovania sudcov, zavedenie osobnej zodpovednosti sudcov za prietahy v konaní, jednoduchá legislatíva pre rozvoj podnikania a jej stabilita, vyšetrovanie a trestanie hospodárskej kriminality

- **Zákonník práce** – zvýšenie flexibility Zákonníka práce

- **Daňové a odvodové zaťaženie** – zníženie ceny práce znížením odvodového zaťaženia, nezvyšovanie daní, vytvorenie jedného úradu pre výber daní a odvodov, daňové úľavy pre domáce podnikateľské subjekty v záujme vytvárania nových pracovných miest, zjednodušiť celý okruh sociálnych zákonov

(2) skupina s podielom odpovedí **do 15 percent**

- **Verejné obstarávanie** – zvýšenie transparentnosti verejného obstarávania na centrálnej úrovni i na úrovni regiónov – samospráv, odstránenie korupcie a klientelizmu, zavedenie osobnej zodpovednosti úradníkov zodpovedných za obstarávanie

• **Zlepšenie využívania verejných zdrojov a zdrojov Európskej únie** – štátne investície do rozvoja s návratnosťou, urýchlenie výstavby diaľničnej a cestnej siete, dobudovanie infraštruktúry potrebnej pre rozvoj regiónov, príspevky z eurofondov uhrádzať v zmluvne dohodnutých termínoch, konsolidácia verejných financií, zníženie neefektívnych verejných výdavkov

• **Podpora domácich podnikateľských subjektov** – účinnejšia podpora exportujúcich firiem, podpora inovatívnych projektov, podpora firiem vytvárajúcich nové pracovné miesta, podpora dostupnosti finančných zdrojov, obmedziť podnikanie firmám, ktoré si neplnia daňové a odvodové povinnosti a neplatia faktúry

(3) skupina odpovedí s podielom **do 10 percent**

• **Odstránenie administratívnej zaťaženia a neúnosnej byrokracie**

– zlepšenie podnikateľského prostredia, zjednodušenie daňového a odvodového systému

(4) skupina odpovedí s podielom **do 5 percent**

• **Podpora učňovského a odborného školstva** – výchova absolventov

pre potreby praxe, dotácie školám podľa kvality absolventov

• **Stratégia rozvoja SR a podpora znalostnej ekonomiky** – stanovenie priorít pre rozvoj ekonomiky a spoločnosti na základe celospoločenského konsenzu, kvalita vysokoškolského vzdelávania, podpora vedy, výskumu a inovácií

(5) skupina odpovedí, ktoré **nie sú opakované viacerými respondentmi**

• zrušiť inštitút minimálnej mzdy, sfunkčniť Slovenský pozemkový fond, ozdraviť a konsolidovať verejné financie, zrušiť zákon o obchodných reťazcoch, pripraviť návrh nového stavebného zákona, znížiť počet pracovníkov v štátnej správe o 20 %, podporiť spracovanie odpadov, novelizovať zákon o odpadoch a obaloch, zaviesť elektronický zaručený podpis pre komunikáciu so štátnou a verejnou správou, novelizovať vyhlášku ÚNMS SR o meradlách a metrologickej kontrole, upraviť mýtny systém tak, aby zabránil diskriminácii prepravcov z východného a stredného Slovenska

Táto časť zisťovania názorov členov SOPK na podnikateľské prostredie má výrazne informatívny a subjektívny charakter. Plní pomocnú funkciu pre inú časť ankety¹⁰. Napriek tomu je možné konštatovať, že názory v tejto časti ankety potvrdili nadradenosť problematiky vymáhateľnosti práva, daňového a odvodového zaťaženia a pracovného práva. Avšak len jedna štvrtina respondentov to považuje za riešenie potrebné na zlepšenie podnikateľského prostredia. Vplyv koncepčných a strategických otázok je považovaný za málo významný (iba 5 % respondentov).

3.2.3 Legislatívne podmienky vrátane zavedenia eura

(anketové otázky č. 0.21 až 0.24)

V tejto podskupine oblasti ankety HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA sa zisťovali názory členov SOPK na:

¹⁰ Že táto časť je informatívna, potvrdzuje vyhodnotenie odpovedí na riziká pre podnikateľskú činnosť na anketovú otázku č.0.28.

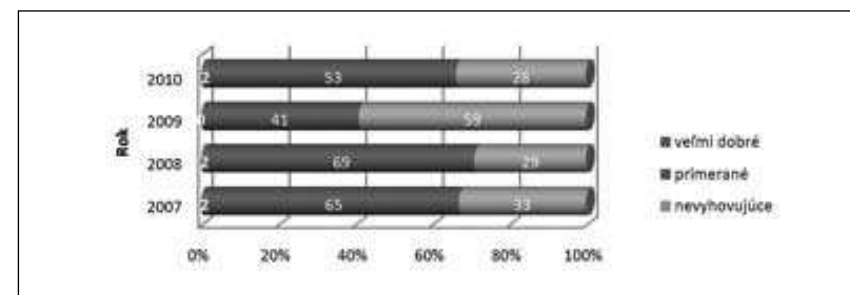
a) charakter vnímania legislatívnych podmienok pre rozvoj podnikania, (otázka č. 0.21)

b) vplyv frekvencie legislatívnych zmien na spôsobovanie problémov v podnikaní (otázka č. 0.22)

c) vplyv zavedenia eura na podnikateľské prostredie (otázka č. 0.23; 0.24)

Výsledky na otázku číslo 0.21 (a) sú spracované v tabuľke 6 (príloha II) a graficky sú znázornené na obr. 8.

Obrázok 8: PODIEL ODPOVEDÍ v % O CHARAKTERE LEGISLATÍVNYCH PODMIENOK V JEDNOTLIVÝCH ROKOCH PRIESKUMU (otázka č. 0.21)

Pretože otázky v tohtoročnej ankete boli rovnaké ako v predchádzajúcich anketách, je možné posúdiť vývoj tendencií členov SOPK od roku 2007. Odpovede na otázku č. 0.21¹¹ je potrebné skúmať s odpoveďami na otázku č. 0.22¹². Výsledky odpovedí na otázku č. 0.22 sú v prílohe v tabuľke 5. Odpovede na túto otázku preukázateľne potvrdzujú známy postoj podnikateľov k zmenám v podnikateľskej legislatíve. Viac ako tri štvrtiny odpovedí v každom roku prieskumu, vrátane roku 2009, keď bola kríza, má odmietavý postoj k častým zmenám v podnikateľskej legislatíve. Podnikatelia vyjadrujú silný konzervatizmus. Ak porovnáme tieto odpovede s odpoveďami na otázku, či realizované legislatívne podmienky sú primerané pre rozvoj podnikania, všetky odpovede, okrem roku 2009, sú výrazne nad 50 %. Za veľmi dobré legislatívne podmienky pre rozvoj podnikania považuje minimálny počet členov SOPK (do 2 %). Potvrdzuje to predchádzajúcu tézu, že podnikatelia sa vedia prispôbiť legislatívnymi podmienkam. Avšak frekvencia zmien musí byť malá a legislatívne prostredie musí byť stabilné.

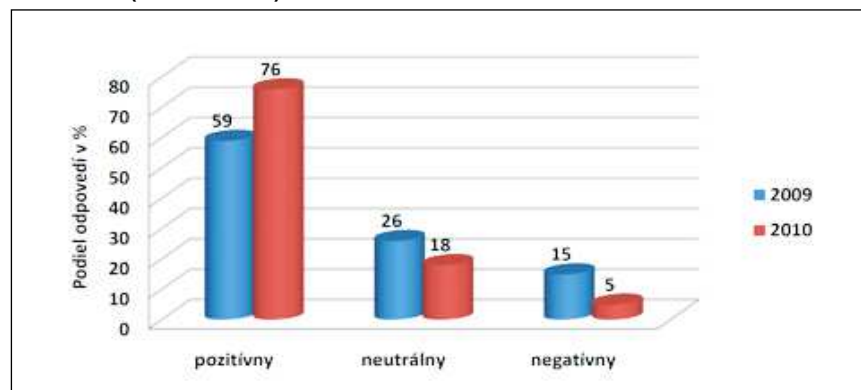
Pri prechode zo slovenskej meny na menu euro boli obavy, ako prijme podnikateľská sféra túto zmenu. Anketové odpovede sú v tejto problematike jednoznačne pozitívne. Potvrdzuje to aj grafické spracovanie odpovedí na anketové otázky č. 0.23 a 0.24 v obr. 9 a 10.

¹¹ **Otázka č. 0.21 znie:** „realizované legislatívne podmienky rozvoja podnikania sú: – veľmi dobré – primerané – nevyhovujúce“

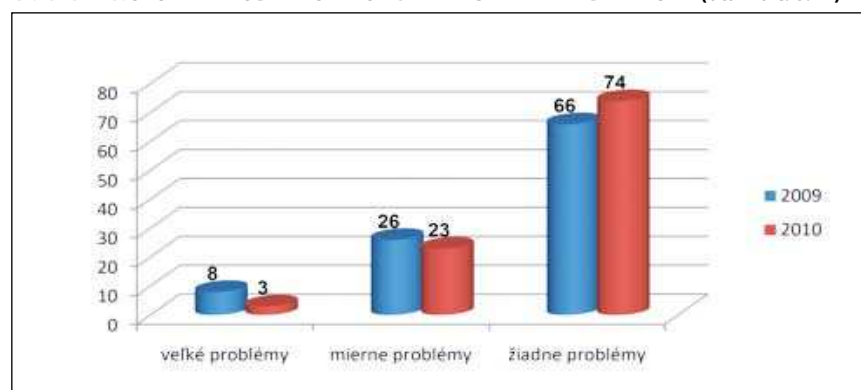
¹² **Otázka č. 0.22 znie:** „časté zmeny legislatívy nám spôsobujú problémy: – áno – nie“

Obrázok 9: VPLYV ZAVEDENIA EURA NA PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE v % ODPOVEDÍ (otázka č. 0.23)

Obrázok 10: STUPEŇ PROBLÉMOV V ORGANIZÁCIÍ PRI ZAVEDENÍ EURA (otázka č. 0.24)

Po dvoch rokoch viac ako 75 % členov SOPK považuje používanie platobnej meny euro za kladný.

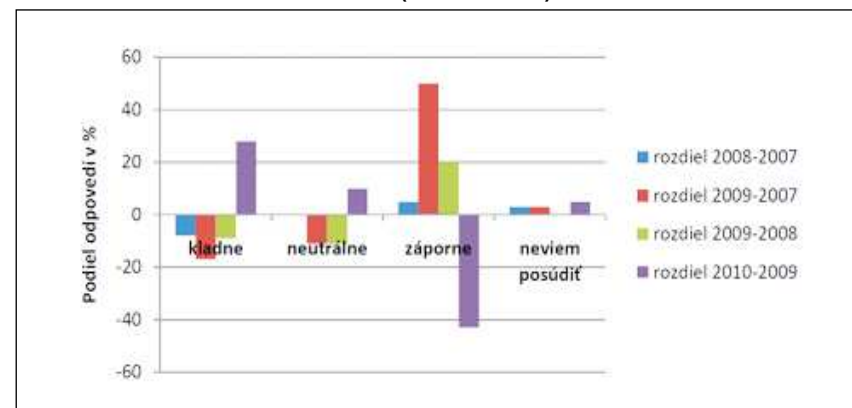
3.2.4 Posudzovanie vlády SR (anketové otázky č. 0.25, 0.26)

Hospodárska politika štátu ovplyvňuje podnikateľské prostredie. Ako to vnímajú členovia SOPK, zisťovali dve anketové otázky v prieskumoch v roku 2007 až 2010. Dve anketové otázky¹³ mali vyjadriť postoj členov SOPK k hospodárskej politike vlády SR. Odpovede na otázku č. 0.25 sú spracované v prílohe v tabuľke 7 a graficky v obr. 11. Odpovede na otázku č. 0.26 sú spracované graficky v obr. 12.

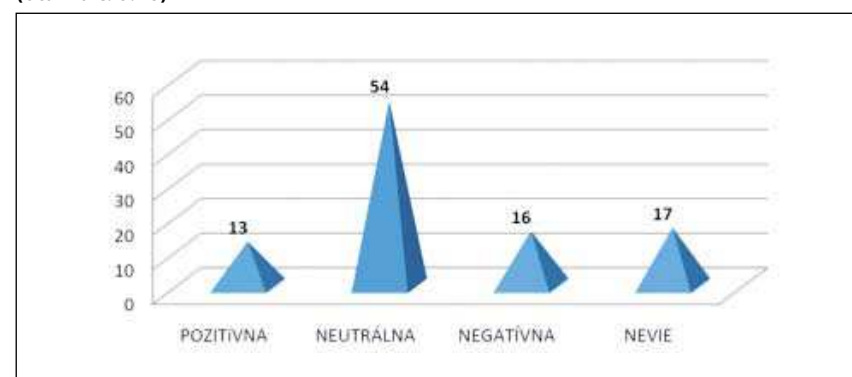
¹³ **Otázka č. 0.25:** „Ako hodnotíte hospodársku politiku – programové vyhlásenie novej vlády SR? – pozitívne – neutrálne – neviem posúdiť“
Otázka č. 0.26: „Považujete komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora za – pozitívnu – neutrálnu – neviem posúdiť“

Obrázok 11: POROVNANIE TENDENCIÍ MEDZIROČNE NA POSÚDENIE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY VLÁDY SR (otázka č. 0.25)

Obrázok 12: NÁZOR NA KOMUNIKÁCIU VLÁDY SR S INŠTITÚCIAMI PODNIKATEĽSKÉHO SEKTORA V PRIESKUME ROKU 2010 AKO % ODPOVEDÍ (otázka č. 0.26)

Z vyhodnotenia ankiety od roku 2007 na túto podskupinu otázok v tematickej oblasti PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE vyplýva, že *takmer polovica odpovedí vníma hospodársku politiku SR neutrálne*. Druhá polovica je rozdelená medzi kladné, záporne a neurčené odpovede. V roku prieskumu 2010 je zo štvorročného hodnotenia po prvý raz kladné hodnotenie väčšie ako záporne hodnotenie. Neutrálne hodnotí polovica respondentov aj úroveň komunikácie s vládou SR. To je oproti roku 2009 výrazná zmena. Vtedy hodnotilo komunikáciu s vládou 56 % členov SOPK záporne. Tieto výsledky ukazujú, že **podnikatelia majú očakávania k zlepšeniu hospodárskej politiky vlády SR v prospech podnikateľov, pričom sú ale zdržanliví ku kladnému hodnoteniu**.

3.2.5 Konkrétne riziká pre podnikateľskú činnosť (anketová otázka č.0.28)¹⁴

Výsledky odpovedí na anketovú otázku sú spracované v tabuľkách 8 a 9 v prílohe II. Spracovanie tabuliek vychádzalo zo zásady vyplývajúcej z anketovej otázky, že prvé dva stupne dôležitosti vyjadrujú závažnosť tejto entity na podnikanie. Účastníci ankety mohli každé riziko označiť stupňom dôležitosti: „rozhodujúci – vysoký – mierny – nemá vplyv“. Vo vyhodnotení v tabuľkách 8 a 9 sa bral do úvahy súčet prvých dvoch stupňov, t. j. rozhodujúci a vysoký. V prípade rovnosti rozhodol o poradí počet odpovedí v prvom stupni dôležitosti. V prieskume v roku 2010 bolo *poradie jednotlivých rizík* takéto:

Poradie	riziko	stupeň dôležitosti v % odpovedí	
		"rozhodujúci +vysoký"	"rozhodujúci"
1	svetová hospodárska kríza	85	31
2	nízka vymáhateľnosť práva	83	40
3	klientelizmus a korupcia	83	34
4	vysoká odvodová zaťaženosť	83	29
5	tolerantnosť v trestnom konaní	78	28
6	znížený zahraničný dopyt	74	34
7	rast cien vstupov	71	20
8	vysoká daňová zaťaženosť	68	15
9	verejné obstarávanie	61	20
10	znížený domáci dopyt	58	24
11	kurz € k iným menám	56	12
12	vysoké úrokové miery	48	3
13	nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	44	9
14	sociálne nepokoje	39	5
15	politika odborov	36	6
16	výška minimálnej mzdy	25	6
17	podnikateľské združenia	23	2

Štyri kritériá, ktoré získali viac ako 80 % odpovedí, sú v zmysle Parettoho pravidla dominantnými rizikami ovplyvňujúcimi podnikateľské prostredie. Niektoré riziká sú nepriamo vzájomne ovplyvniteľné, ako napr. „svetová kríza – znížený zahraničný dopyt – znížený domáci dopyt“ alebo „nízka vymáhateľnosť práva – klientelizmus a korupcia – tolerancia vlády, verejnej správy a orgánov činných v trestnom konaní pri porušovaní zákonov – spôsob obstarávania štátnej a verejnej správy. Riziká dotýkajúce sa reálneho právneho prostredia, ktoré sú odrazom výkonnej a súdnej moci v štáte, sú vnímané

¹⁴ **Otázka č. 0.28:** „Z hľadiska vplyvu na podnikateľskú činnosť priradujem stupeň dôležitosti (– rozhodujúci – vysoký – mierny – nemá vplyv-) nasledovným rizikám: 17 presne pomenovaných rizík (viď vyhodnotenie)

členmi SOPK ako *rozhodujúce* a sú v tomto stupni dôležitosti väčšie ako vplyv svetovej hospodárskej krízy.

Ak porovnáme výsledky tohtoročnej ankety s minuloročnými, porovnanie zmeny % odpovedí stupňa dôležitosti „rozhodujúci + vysoký“ medzi rokom prieskumu 2006 a 2010 (tabuľka 9 prílohy II), tak najväčší nárast zaznamenali riziká: *klientelizmus a korupcia – znížený zahraničný dopyt – vysoká daňová a odvodová zaťaženosť*. Pokles zaznamenali riziká: *nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily – rast cien vstupov – výkyvy výmenného kurzu*.

Z výsledkov prieskumu v roku 2010 v porovnaní aj s predchádzajúcimi prieskumami vyplývajú takéto **závery**:

- (1) za kľúčové riziká pre podnikateľskú činnosť považujú členovia SOPK v roku 2010 **svetovú hospodársku krízu, nízku vymáhateľnosť práva, klientelizmus a korupciu a vysokú odvodovú zaťaženosť**
- (2) nárast stupňa dôležitosti od roku prieskumu 2006 k roku prieskumu v 2010 zaznamenali riziká **klientelizmus a korupcia, znížený zahraničný dopyt, vysoká daňová a odvodová zaťaženosť**

3.2.6 Konkrétne riziká v podnikaní na jednotnom trhu EÚ (anketová otázka č. 0.29)¹⁵

Pri vyhodnotení tejto otázky bola použitá tá istá metodika ako pri predchádzajúcej otázke č. 0.28, ktorá je spracovaná v predchádzajúcej podkapitole 3.2.5. Výsledky za rok prieskumu 2010 sú spracované vrátane výsledkov v rokoch prieskumu 2006, 2007, 2008, 2009 v tabuľke 10 v prílohe II. Z tabuľky 10 vyplýva, že riziko „dopad hospodárskej krízy“ je v tohtoročnom prieskume najväčším rizikom. Je to tak už druhý rok. Do popredia vstúpili riziká „skrytý protekcionizmus v štátoch EÚ“ a „nepružný postup inštitúcií EÚ vrátane protekcionizmu subjektov starých členov EÚ“. Odpovede sú mimoriadne vyrovnané a len riziko „dopad hospodárskej krízy“ sa priblížilo k hodnote 80 % ako hodnote dôležitej pre posudzovanie podľa Parettoho pravidla.

3.3 VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ (otázky č. 0.30 až 0.33)

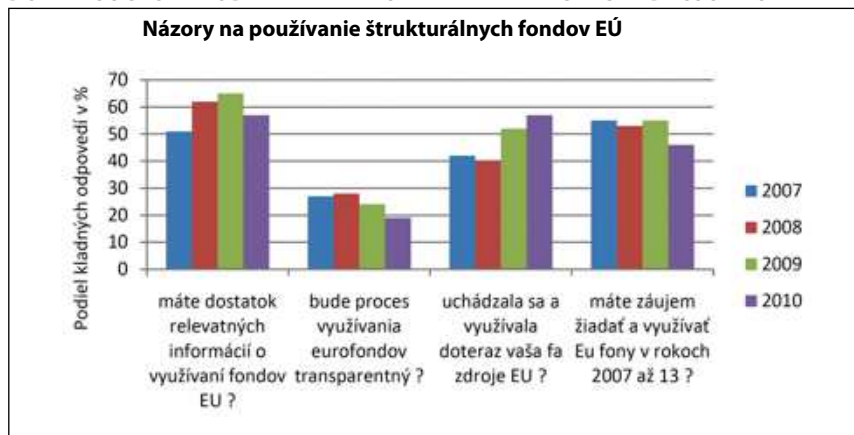
Pre zistenie názoru členov SOPK na využívanie finančných zdrojov z Európskej únie boli položené štyri otázky, na ktoré si mohli respondenti vybrať dve polohy odpovede: „áno/nie“. Výsledky v rokoch prieskumu 2007 až 2010 sú spracované v tabuľke 11. Graficky sú spracované na obr. 13.

Tendencia neochoty využívať finančné zdroje EÚ medzi členmi SOPK sa potvrdila aj v tohtoročnom prieskume. Viac ako 80 % členov SOPK nepredpokladá, že proces využívania eurofondov bude transparentný.

¹⁵ **Otázka č. 0.29 znie:** „...z hľadiska vplyvu na podnikanie na jednotnom trhu EÚ priradujeme stupeň dôležitosti nasledovným rizikám: 11 konkrétnych rizík v možnosti výberu stupňa dôležitosti – rozhodujúci – vysoký – mierny – nemá vplyv.“

Obrázok 13: PODIEL ODPOVEDÍ v % V ROKOCH PRIESKUMU NA OTÁZKY DOTÝKAJÚCE SA PROBLEMATIKY VYUŽÍVANIA FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ

3.4 DOPAD HOSPODÁRSKEJ KRÍZY (otázky č. 0.35 až 0.42)

V tohtoročnom prieskume oproti rokom 2008 a 2009 bola vypustená otázka týkajúca sa vzťahov medzi podnikateľskými subjektmi a priradené nové otázky 0.41¹⁶ a 0.42¹⁷. Nové otázky mali za cieľ identifikovať spôsob reakcie podnikateľských subjektov – členov SOPK – na hospodársku a finančnú krízu.

3.4.1 Základná charakteristika dopadov hospodárskej na podnikateľské subjekty

V tabuľke 12 (príloha II) sú spracované podiely odpovedí respondentov na sedem otázok s konkrétnymi uzatvorenými odpoveďami. Pri porovnaní odpovedí v tohtoročnom prieskume s predchádzajúcimi prieskumami sa stabilizovali odpovede v roku 2010 na otázku č. 0.35. To naznačuje, že podnikatelia pociťujú ukončenie veľkého turbulentného obdobia v roku 2009. Z odpovedí na reagovanie teritoriálnych trhov je zaujímavý rast zhoršenia podmienok predaja na trhoch eurozóny a trhoch Ruskej federácie a SNŠ. (otázka č. 0.36). Pozitívne možno hodnotiť aj stabilizáciu finančných trhov s dosahom na prístup podnikov k úverom (otázky č. 0.37, 0.38). I keď z pohľadu zamestnanosti polovica podnikov očakáva ponechanie súčasného stavu zamestnancov, rastie počet tých, ktorí budú zvyšovať zamestnanosť (9 %). K hodnoteniu postupu vlády SR oproti predchádzajúcemu roku sa zvýšil počet tých, ktorí považujú postup vlády SR za dostatočujúci (rast o 9 %). Avšak 43 % respondentov považuje postup vlády za nedostatočný, ale tento počet je približne rovnaký ako v roku 2009.

¹⁶ **Otázka č. 0.41:** „Ako ste reagovali na hospodársku a finančnú krízu: a) znížili sme stav kmeňových zamestnancov; b) znížili sme stav nekmeňových zamestnancov; úspech v hľadaní nových zákazníkov; trhy nových zákazníkov; spôsob zmeny stratégie firmy

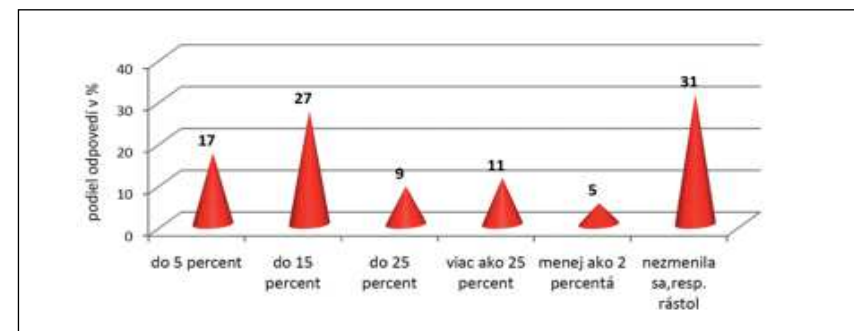
¹⁷ **Otázka č. 0.42:** „Predpokladáte, že sa...odpovede na päť možností o ďalšom výhlade rozvoja hospodárstva“

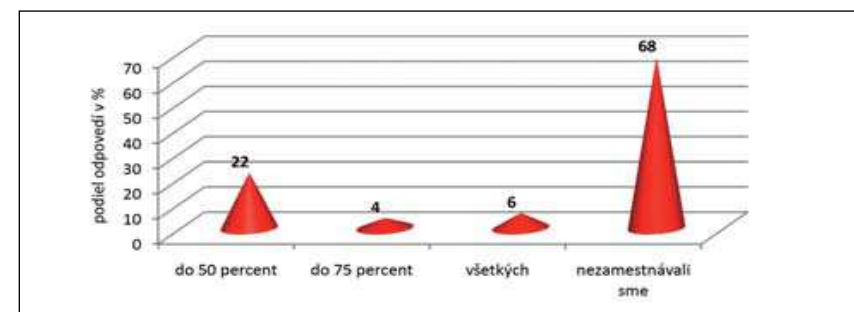
3.4.2 Reakcia respondentov na hospodársku a finančnú krízu (otázky č. 0.41, 0.42)

Odpovede na otázku č. 0.41 sú spracované graficky. Otázka č. 0.41 a) zaoberajúca sa zamestnanosťou kmeňových zamestnancov počas krízy je spracovaná graficky v obr. 14. Z odpovedí na túto otázku vyplýva, že najviac respondentov prepúšťalo do 15 % kmeňových zamestnancov, ale takmer jedna tretina nemenila stav kmeňových zamestnancov. Na obr. 15 sú spracované odpovede na otázku č. 0.41b), ktorá sa zaoberá uvoľňovaním nekmeňových zamestnancov počas krízy. Viac ako jedna tretina respondentov nezamestnávala nekmeňových zamestnancov. Úspešnosť hľadania nových zákazníkov vyjadrujú odpovede na otázku č. 0.41c), ktoré sú spracované do grafickej podoby v obr. 16. Úspech pri hľadaní zákazníkov do rozsahu tržieb viac ako 2 % bol u 61 % opýtaných. Na ktorých trhoch našli respondenti nové objednávky, dáva odpoveď na otázku č. 0.41d). Z obr. 17 vyplýva, že to bolo najmä v SR (55 %) a v EÚ (45 %). Ako kríza ovplyvnila strategické správanie sa respondentov, hovoria odpovede na otázku č. 0.41d). Z obr. 18, na ktorom sú v grafickej podobe zachytené výsledky prieskumu v roku 2010, je zreteľné, že to bola najmä metóda štíhleho podniku, posilnenia funkcií komplexného marketingu a posilnenia inovačného procesu previazaného na marketing.

Obrázok 14: PODIEL ODPOVEDÍ v % O ZNIŽOVANÍ POČTU KMEŇOVÝCH ZAMESTNANCOV POČAS KRÍZY

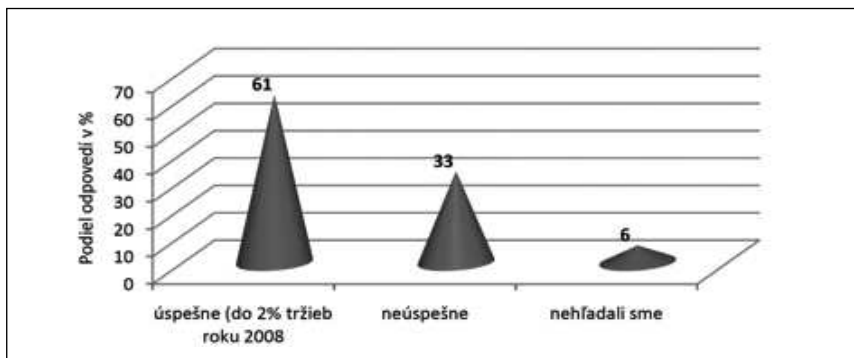

Obrázok 15: PODIEL ODPOVEDÍ v % O ZNÍŽENÍ STAVU NEKMEŇOVÝCH ZAMESTNANCOV POČAS KRÍZY

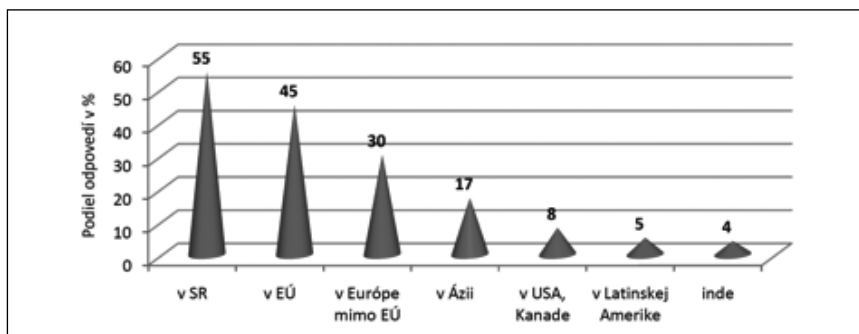

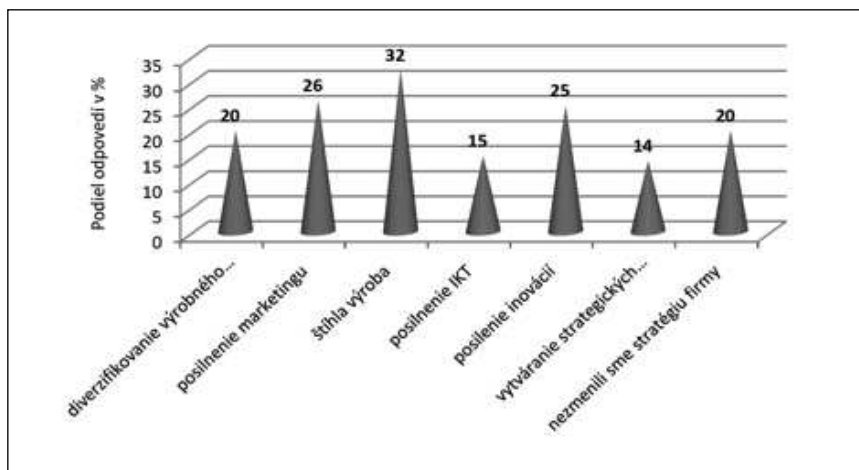
Obrázok 16: ÚSPEŠNOSŤ HĽADANIA NOVÝCH ZÁKAZNÍKOV AKO PODIEL ODPOVEDÍ v %

Obrázok 17: POČET ODPOVEDÍ v % O TERITORIÁLNO M PÔVODE NOVÝCH ZÁKAZNÍKOV

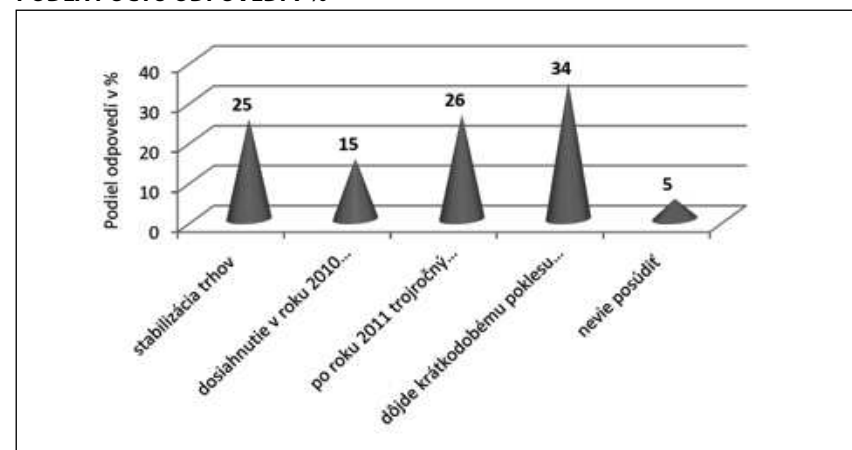

Obrázok 18: POČET ODPOVEDÍ v % NA OTÁZKU O ZMENE FIREMNEJ STRATÉGIE AKO REAKCIE NA KRÍZU

V časti 3.1 z odpovedí členov SOPK na hospodárske výsledky v roku 2011 vyplynulo, že respondenti očakávajú hospodárske výsledky roka 2010 lepšie ako ich očakávali podnikatelia v roku 2009 a predpokladajú v roku 2011 hospodárske výsledky skôr na úrovni roka 2010. Aj preto bola položená otázka č.0.42, ktorá má identifikovať predpoklady podnikateľov na situáciu v hospodárstve v najbližšom období. Viac ako jedna tretina (34 %) predpokladá, že dôjde ešte ku krátkodobému poklesu hospodárstva v rozpätí od troch do deviatich mesiacov. Na druhom mieste 26 % predpokladá, že po roku 2011 dôjde k stabilnému rastu hospodárstva minimálne na obdobie troch rokov s kladným prejavom v mikroekonomike. Jedna štvrtina odpovedí (25 %) predpokladá, že trhy sa stabilizovali. Pätnásť percent očakáva, že v roku 2010 dosiahne úroveň tržieb roku 2007. Je to v súlade s odpoveďami o predpokladom hospodárskom vývoji spracovanom v prvom bloku prieskumu. Medzi členmi SOPK vládne mierny optimizmus na budúci hospodársky vývoj.

Obrázok 19: PREDPOKLADY ĎALŠIEHO HOSPODÁRSKEHO VÝVOJA PODĽA POČTU ODPOVEDÍ v %

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že reakcia členov SOPK na hospodársku a finančnú krízu podľa prieskumu v roku 2010 sa stabilizovala a že najmä východiská hľadali v zdravých spôsoboch riešenia, akým bolo zoštíhlenie podnikateľskej jednotky, využitie komplexného marketingu a inovácií spojených s marketingom.

ZÁVER

Prieskum Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory v roku 2010 pre získanie kvalifikovaných informácií o postojoch, názoroch a náladách svojich členov k ich podnikateľskej činnosti potvrdil, že členovia majú o takýto spôsob účasti na aktivitách SOPK

záujem. Štatisticky významná vzorka účastníkov ankety na konci tretieho štvrtroka a začiatku štvrtého štvrtroka roku 2010 to potvrdzuje. Z hľadiska pravdepodobnosti majú výsledky ankety vypovedajúcu schopnosť za celú členskú základňu SOPK. Z prieskumu vyplývajú tieto dominantné závery:

- (1) hospodárske výsledky roka 2010 sú lepšie, ako ich očakávali podnikatelia v roku 2009, pričom v roku 2011 sa očakávajú výsledky na úrovni roka 2010
- (2) v roku 2011 je očakávané priaznivejšie podnikateľského prostredia ako v minulosti, pričom väčšina členov SOPK stále očakáva na Slovensku stagnujúce podnikateľské prostredie
- (3) podnikatelia sa vedia prispôsobiť legislatívnymi podmienkam, avšak frekvencia zmien musí byť malá a legislatívne prostredie musí byť stabilné
- (4) po dvoch rokoch používania eura ako platobnej meny má podľa viac ako 75 % účastníkov zavedenie eura kladný vplyv na podnikateľské prostredie
- (5) podnikatelia očakávajú zlepšenie hospodárskej politiky vlády SR v prospech podnikateľov, ale sú zdržanliví ku kladnému hodnoteniu hospodárskej politiky vlády
- (6) za kľúčové riziká pre podnikateľskú činnosť považujú členovia SOPK v roku 2010 svetovú hospodársku krízu, nízku vymáhateľnosť práva, klientelizmus a korupciu a vysokú odvodovú zaťaženosť
- (7) nárast stupňa dôležitosti od roku prieskumu 2006 k roku prieskumu 2010 zaznamenali riziká: klientelizmus a korupcia – znížený zahraničný dopyt – vysoká daňová a odvodová zaťaženosť
- (8) viac ako 80 % členov SOPK nepredpokladá, že proces využívania eurofondov bude transparentný
- (9) reakcia členov SOPK na hospodárku a finančnú krízu sa stabilizovala
- (10) východiská z krízy hľadali v zoštíhlení podnikateľskej jednotky, využití komplexného marketingu a inovácií spojených s marketingom

ZOZNAM OBRÁZKOV

<i>Obrázok 1:</i> Počet respondentov v rokoch prieskumu	74
<i>Obrázok 2:</i> Podiel členov a anketárov podľa krajov v %	75
<i>Obrázok 3:</i> Štruktúra členov SOPK podľa počtu zamestnancov v %	75
<i>Obrázok 4:</i> Vývoj indikátora ekonomického sentimentu mesačne v rokoch 1997 až 2010; Zdroj: ŠÚ SR	78
<i>Obrázok 5:</i> Saldo rastového trendu v % odpovedí medzi očakávaním v roku 2010 a 2009 v jednotlivých ukazovateľoch hospodárenia v roku 2010 (podľa tab.2 prílohy II)	82
<i>Obrázok 6:</i> Rozdiel medzi počtom odpovedí s rastovým trendom v roku 2011 a 2010 v prieskume 2010 v %	83
<i>Obrázok 7:</i> Podiel odpovedí očakávajúcich nepriaznivé podnikateľské prostredie v rokoch podľa roku uskutočneného prieskumu v %	84
<i>Obrázok 8:</i> Podiel odpovedí v % o charaktere legislatívnych podmienok	

v jednotlivých rokoch prieskumu (otázka č. 0.21)	87
<i>Obrázok 9:</i> Vplyv zavedenia eura na podnikateľské prostredie v % odpovedí (otázka. č. 0.23)	88
<i>Obrázok 10:</i> Stupeň problémov v organizácii pri zavedení eura (otázka č. 0.24)	88
<i>Obrázok 11:</i> Porovnanie tendencií medziročne na posúdenie hospodárskej politiky vlády SR (otázka č.0.25)	89
<i>Obrázok 12:</i> Názor na komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora v prieskume roku 2010 ako % odpovedí (otázka č.0.26)	89
<i>Obrázok 13:</i> Podiel odpovedí v % v rokoch prieskumu na otázky dotýkajúce sa problematiky využívania finančných zdrojov v EÚ	92
<i>Obrázok 14:</i> Podiel odpovedí v % o znižovaní počtu kmeňových zamestnancov počas krízy	93
<i>Obrázok 15:</i> Podiel odpovedí v percentách o znížení stavu nekmeňových zamestnancov počas krízy	93
<i>Obrázok 16:</i> Úspešnosť hľadania nových zákazníkov ako podiel odpovedí v %	94
<i>Obrázok 17:</i> Počet odpovedí v % o teritoriálnom pôvode nových zákazníkov	94
<i>Obrázok 18:</i> Počet odpovedí v % na otázku o zmene firemnej stratégie ako reakcia na krízu	94
<i>Obrázok 19:</i> Predpoklady ďalšieho hospodárske vývoja podľa počtu odpovedí v %	95

ZOZNAM TABULIEK

<i>Tabuľka 1:</i> Štruktúra podielu respondentov v % v rokoch prieskumu	105
<i>Tabuľka 2:</i> Porovnanie podielu odpovedí v % o predpokladanom trende ukazovateľov hospodárenia v roku 2010 z ankety v roku 2009 a 2010	105
<i>Tabuľka 3:</i> Saldo rastového trendu medzi výhľadom výsledku v roku 2010 a v roku 2011 v prieskume v roku 2010 v %	105
<i>Tabuľka 4:</i> Charakter celkového vnímania podnikateľského prostredia v roku podľa roku prieskumu ako % odpovedí	106
<i>Tabuľka 5:</i> Podiel odpovedí v % na otázku, ako pôsobia časté zmeny legislatívny problémy (otázka č.0.22)	106
<i>Tabuľka 6:</i> Podiel odpovedí v % v rokoch prieskumu na vnímanie realizovaných legislatívnych podmienok pre rozvoj podnikania (otázka č. 0.21)	107
<i>Tabuľka 7:</i> Podiel odpovedí v % v rokoch prieskumu na charakterizovanie hospodárskej politiky vlády SR (otázka č. 0.25)	107
<i>Tabuľka 8:</i> Hodnotenie jednotlivých rizík ako sumár odpovedí v stupni dôležitosti „rozhodujúci + vysoký“ v rokoch prieskumu 2007 až 2010 (otázka č.0.28)	108
<i>Tabuľka 9:</i> Zmena významnosti určitých rizík podnikania v rokoch 2006 až 2010 (otázka č. 0.28)	109
<i>Tabuľka 10:</i> Podiel odpovedí považujúcich stupeň dôležitosti „rozhodujúci + vysoký“ v rokoch prieskumu a poradia rizika v roku prieskumu	109
<i>Tabuľka 11:</i> Podiel odpovedí v % na otázky týkajúce sa využívania finančných zdrojov EÚ	110
<i>Tabuľka 12:</i> Odpovede v percentách na otázky týkajúce sa hospodárskej krízy a ich porovnanie v rôznych rokoch prieskumu	110

PRÍLOHA I – ANKETOVÉ OTÁZKY

EKONOMICKÝ PRIESKUM SOPK „2010 - 2011“

Vašu odpoveď označte symbolom x medzi zátvorky (x)

Sektor, v ktorom podnikáte:

výroba ( ) obchod a služby ( )

I. OČAKÁVANÉ EKONOMICKÉ VÝSLEDKY NAŠEJ SPOLOČNOSTI

OBRAT – TRŽBY

0.1 Celkový obrat v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009 sa:

zvýši ( )
zostane rovnaký ( )
znižá ( )

0.2 Očakávame, že celkový obrat v roku 2011 sa:

zvýši ( )
zostane rovnaký ( )
znižá ( )

PREDAJ NA DOMÁCOM TRHU

0.3 Príjmy z predaja na domácom trhu sa v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009:

zvýšia ( )
zostanú rovnaké ( )
znižá ( )

0.4 Očakávame, že príjmy z predaja na domácom trhu sa v roku 2011:

zvýšia ( )
zostanú rovnaké ( )
znižá ( )

HOSPODÁRSKY VÝSLEDOK PO ZDANENÍ

0.5 Hospodársky výsledok po zdanení sa v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009:

zvýši ( )
zostane rovnaký ( )
znižil ( )

0.6 Očakávame, že hospodársky výsledok po zdanení sa v roku 2011:

zvýši ( )
zostane rovnaký ( )
znižá ( )

VÝVOZ

0.7 Príjmy z vývozu v roku 2010 sa v porovnaní s rokom 2009:

zvýšia ( )

zostanú rovnaké ( )

znižá ( )

0.8 Očakávame, že príjmy z vývozu v roku 2011 sa:

zvýšia ( )

zostanú rovnaké ( )

znižá ( )

PRACOVNÍCI

0.9 Počet pracovníkov v roku 2010 sa v porovnaní s rokom 2009:

zvýši ( )

zostane rovnaký ( )

znižá ( )

0.10 V roku 2011 očakávame, že počet pracovníkov sa:

zvýši ( )

zostane rovnaký ( )

znižá ( )

PRÍEMERNÁ MZDA

0.11 Priemerná nominálna mzda sa v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009:

zvýši ( )

zostane rovnaká ( )

znižila ( )

0.12 Očakávame, že v roku 2011 sa priemerná nominálna mzda:

zvýši ( )

zostane rovnaká ( )

znižá ( )

INVESTÍCIE

0.13 Úroveň investícií sa v roku 2010 v porovnaní s rokom 2009:

zvýši ( )

zostane rovnaká ( )

znižá ( )

0.14 Očakávame, že v roku 2011 sa naša úroveň investícií:

zvýši ( )

zostane rovnaká ( )

znižá ( )

PODIEL TRŽIEB ZO ZAHRANIČIA

0.15 Podiel tržieb zo zahraničia na celkových tržbách v roku 2010 je:

0 % - 30 % ( ) 31 % - 70 % ( ) 71 % - 100 % ( )

nevyvážame do zahraničia ( )

ZADLŽENOSŤ

0.16 Zadlženosť našej spoločnosti v roku 2010 sa v porovnaní s rokom 2009:

zvýši ( )
zostane rovnaká ( )
zníži ( )

POHĽADÁVKY

0.17 Pohľadávky po lehote splatnosti v roku 2010 sa v porovnaní s rokom 2009:

zvýšia ( )
zostanú rovnaké ( )
znížia ( )

0.18 Plánujeme uplatniť voči našim dlžníkom exekúciu:

áno ( )
nie ( )
neviem posúdiť ( )

II. HODNOTENIE PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA

PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE

0.19 Celkové podnikateľské prostredie v roku 2010 je v porovnaní s rokom 2009:

priaznivé ( )
zostalo rovnaké ( )
nepriaznivé ( )

0.20 Očakávame, že v roku 2011 bude celkové podnikateľské prostredie:

priaznivé ( )
zostane rovnaké ( )
nepriaznivé ( )

LEGISLATÍVNE PODMIENKY

0.21 Realizované legislatívne podmienky pre rozvoj podnikania sú:

veľmi dobré ( )
primerané ( )
nevyhovujúce ( )

0.22 Časté zmeny legislatívy nám spôsobujú problémy:

áno ( )
nie ( )

ZAVEDENIE EURA

0.23 Vplyv zavedenia eura na podnikateľské prostredie v SR je:

pozitívny ( )

neutrálny ( )

negatívny ( )

neviem posúdiť ( )

0.24 Zavedenie eura spôsobilo našej spoločnosti:

veľké problémy ( )

mierne problémy ( )

žiadne problémy ( )

HOSPODÁRSKA POLITIKA ŠTÁTU

0.25 Ako hodnotíte hospodársku politiku – programové vyhlásenie novej vlády SR:

pozitívne ( )

neutrálne ( )

negatívne ( )

neviem posúdiť ( )

0.26 Považujete komunikáciu vlády SR s inštitúciami podnikateľského sektora za:

pozitívnu ( )

neutrálnu ( )

negatívnu ( )

neviem posúdiť ( )

0.27 Ktoré opatrenia vlády SR z hľadiska vašej spoločnosti by mohli prispieť k zlepšeniu podnikateľského prostredia (vymenujte):

.....

RIZIKÁ PRE PODNIKATEĽSKÚ ČINNOSŤ

0.28 Z hľadiska vplyvu na podnikateľskú činnosť priradujeme stupeň dôležitosti nasledovným rizikám: (označte x -om)

	rozhodujúci	vysoký	mierny	nemá vplyv
■ pokles domáceho dopytu	( )	( )	( )	( )
■ pokles zahraničného dopytu	( )	( )	( )	( )
■ rast cien vstupov	( )	( )	( )	( )
■ vysoké úrokové miery	( )	( )	( )	( )
■ vysoká daňová zaťaženosť	( )	( )	( )	( )
■ vysoká odvodová zaťaženosť	( )	( )	( )	( )
■ výška minimálnej mzdy	( )	( )	( )	( )
■ klientelizmus a korupcia	( )	( )	( )	( )
■ nízka vymáhateľnosť práva	( )	( )	( )	( )
■ spôsob obstarávania štátnej a verejnej správy	( )	( )	( )	( )
■ nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	( )	( )	( )	( )
■ tolerancia vlády, verejnej správy a orgánov činných v trestnom konaní pri porušovaní zákonov	( )	( )	( )	( )

- kurzová pozícia eura k doláru a iným menám ( ) ( ) ( ) ( )
- svetová hospodárska kríza ( ) ( ) ( ) ( )
- sociálne nepokoje ( ) ( ) ( ) ( )
- politika odborov ( ) ( ) ( ) ( )
- činnosť podnikateľských inštitúcií ( ) ( ) ( ) ( )
- iné (vymenujte) ( ) ( ) ( ) ( )

RIZIKÁ V PODNIKANÍ NA JEDNOTNOM TRHU EÚ

0.29 Z hľadiska vplyvu na podnikanie na jednotnom trhu EÚ priradujeme stupeň dôležitosti nasledovným rizikám:

	(označte x -om)			
	rozhodujúci	vysoký	mierny	nemá vplyv
■ legislatívne požiadavky pre tovary / služby	( )	( )	( )	( )
■ neznalosť iných trhov členských krajín	( )	( )	( )	( )
■ silná konkurencia/nemožnosť presadiť sa	( )	( )	( )	( )
■ nekonkurencieschopný výrobný program	( )	( )	( )	( )
■ vyššia cena výrobkov / služieb	( )	( )	( )	( )
■ rast cien energií v SR	( )	( )	( )	( )
■ nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR	( )	( )	( )	( )
■ nedostatočný servis a informácie pre podnikateľov	( )	( )	( )	( )
■ skrytý protekcionizmus v členských krajinách EÚ	( )	( )	( )	( )
■ dopad hospodárskej krízy na odbyt	( )	( )	( )	( )
■ nepružný, byrokratický postup európskych inštitúcií	( )	( )	( )	( )
■ uprednostňujúci subjekty starých členov EÚ	( )	( )	( )	( )
■ iné (vymenujte)	( )	( )	( )	( )

III. VYUŽÍVANIE FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ

0.30 Uchádzala sa a využívala doteraz vaša firma zdroje z fondov EÚ?

- áno ( )
- nie ( )

0.31 Bude vaša firma požadovať a využívať štrukturálne fondy zahrnuté do Národného strategického referenčného rámca SR na roky 2007 – 2013?

- áno ( )
- nie ( )

0.32 Máte dostatok relevantných informácií o využívaní fondov EÚ?

- áno ( )
- nie ( )

0.33 Predpokladáte, že celý proces využívania fondov EÚ je/bude transparentný?

- áno ( )
- nie ( )

0.34 Uvedte stručne, čo navrhujete na zlepšenie využívania finančných zdrojov EÚ a na zjednodušenie celého procesu:.....

IV. DOPAD HOSPODÁRSKEJ KRÍZY

0.35 Aké dopady má svetová hospodárska kríza na váš podnik?

- zníženie odbytu, menej zákaziek od odberateľov ( )
- zhoršenie platobnej disciplíny odberateľov ( )
- tlak na zníženie cien našich výrobkov a služieb ( )
- zníženie dostupnosti finančných zdrojov ( )
- iné (prosím, špecifikujte)..... ( )

0.36 Najväčšie zníženie zákaziek vášho podniku nastalo v teritóriách:

- u zákazníkov na Slovensku ( )
- u zákazníkov z krajín V 4 ( )
- u zákazníkov z krajín eurozóny (EÚ – 16) ( )
- u zákazníkov z ostatných krajín EÚ – 27 (mimo eurozóny) ( )
- u zákazníkov z Ruskej federácie a bývalých štátov SNŠ ( )
- u zákazníkov z iných štátov ( )

0.37 Zhoršila sa podľa vás dostupnosť finančných zdrojov?

- áno ( )
  - zvyšili sa náklady na ich získanie ( )
  - banky sťažili podmienky pre poskytnutie úverov ( )
  - budeme musieť rušiť investičné akcie ( )
  - budeme musieť obmedziť prevádzku ( )
- nie ( )

0.38 Zníženie finančných zdrojov vo vašom podniku je spôsobené:

- sťažením prístupu k úverom od bánk a iných subjektov ( )
- znížením platobnej schopnosti zákazníkov ( )
- z iného dôvodu (prosím, špecifikujte)..... ( )

0.39 V oblasti zamestnanosti uvažujete:

- zvýšiť stav pracovníkov ( )
- ponechať súčasný stav ( )
- primerane znížiť počet pracovníkov ( )
- výrazne znížiť počet pracovníkov ( )

0.40 Považujete postup vlády SR na zmiernenie dopadov krízy:

- za dostačujúci ( )

- za nedostačujúci ( )
- za zbytočný ( )
- za nesprávny ( )
- neviem posúdiť ( )

IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE:

(budú použité pri hromadnom spracovaní dotazníkov ako triediace znaky)
(označte x-om)

I. Veľkosť spoločnosti

- malá (do 50 zamestnancov) ( )
- stredná (51 – 500 zamestnancov) ( )
- veľká (nad 500 zamestnancov) ( )

II. Vlastníctvo

- domáci kapitál ( )
- účasť zahraničného kapitálu ( )
- úplný zahraničný kapitál ( )

III. Charakter spoločnosti (podľa prevažujúcej činnosti)

- priemysel ( )
- stavebníctvo ( )
- pôdohospodárstvo ( )
- doprava ( )
- obchod ( )
- služby ( )
- iná ( )

IV. Kraj, v ktorom sa nachádza sídlo alebo rozhodujúca prevádzka vašej spoločnosti

- Bratislava ( )
- Banská Bystrica ( )
- Košice ( )
- Nitra ( )
- Prešov ( )
- Trenčín ( )
- Trnava ( )
- Žilina ( )

PRÍLOHA II (Tabuľková časť)

Tabuľka 1: ŠTRUKTÚRA PODIELU RESPONDENTOV v % V ROKOCH PRIESKUMU

Kategória podniku	Podiel respondentov v % v rokoch prieskumu					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Veľký podnik	18	18	18	9	10	15
Malý podnik	46	47	47	51	52	46
Výrobná sféra	52,3	49,3	47,4	45	53	52
Zahraničný kapitál	24	21	23	34	19	29
Export na tržbách do 30%	53	57	66	56	53	62

Tabuľka 2: POROVNANIE PODIELU ODPOVEDÍ v % O PREDPOKLADANOM TRENDE UKAZOVATEĽOV HOSPODÁRENIA V ROKU 2010 Z ANKETY V ROKU 2009 A 2010

Ukazovateľ	predpokladaný trend v roku 2010 podľa prieskumu v 2009			predpokladaný trend v roku 2010 podľa prieskumu v 2010			saldo trendov na rok 2010 podľa prieskumov 2010 v. 2009		
	rast	stagnácia	pokles	rast	stagnácia	pokles	rast	stagnácia	pokles
tržby	18	13	69	49	26	25	31	13	-44
predaj v SR	19	19	62	34	38	28	15	19	-34
export	8	39	53	40	38	22	32	-1	-31
hospodársky výsledok po zdanení	22	15	63	39	31	30	17	16	-33
pracovníci	14	25	61	26	36	38	12	11	-23
priemerná mzda	27	44	29	46	42	12	19	-2	-17
investície	21	21	58	28	29	43	7	8	-15
zadlženosť	28	48	32	12	55	33	-16	7	1
pohľadávky	38	45	17	25	50	17	-13	5	0

Tabuľka 3: SALDO RASTOVÉHO TRENDU MEDZI VÝHLADOM VÝSLEDKU V ROKU 2010 A V ROKU 2011 V PRIESKUME V ROKU 2010 v %

Ukazovateľ	trend očakávaný v r. 2010			výhľad trendu v r.2011			rozdiel trendov 2011- 2010		
	rast	stagnácia	pokles	rast	stagnácia	pokles	rast	stagnácia	pokles
tržby	49	26	25	53	27	20	4	1	-5
predaj v SR	34	38	28	42	37	21	8	-1	-7
export	40	38	22	43	34	23	3	-4	1
hospodársky výsledok po zdanení	39	31	30	42	35	23	3	4	-7
pracovníci	26	36	38	25	56	19	-1	20	-19
priemerná mzda	46	42	12	60	34	6	14	-8	-6
investície	28	29	43	40	38	22	12	9	-21

Tabuľka 4: CHARAKTER CELKOVÉHO VNÍMANIA PODNIKATEĽSKÉHO PROSTREDIA V ROKU PODĽA ROKU PRIESKUMU AKO % ODPOVEDÍ

Riadok číslo	Obdobie prieskumu vnímania podnikateľského prostredia	charakter vnímania		
		priaznivé	stagnujúce	nepriaznivé
1	prieskum v 2007 aké bude v r. 2008	31	43	26
2	prieskum v 2008 aké bude v r. 2008	10	60	30
3	prieskum v 2008 aké bude v r. 2009	21	54	25
4	prieskum v 2009 aké bude v r. 2009	2	27	71
5	prieskum v 2009 aké bude v r. 2010	6	59	35
6	prieskum v 2010 aké bude v r.2010	8	56	36
7	prieskum v 2010 aké bude v r.2011	34	38	28
8	Rok 2008 rozdiel medzi vnímaním v prieskume 2008 a 2007 (r.2-r.1)	-21	17	4
9	Rok 2009 rozdiel medzi vnímaním v prieskume 2009 a 2008 (r.4-r.3)	-19	-27	46
10	Rok 2010 rozdiel medzi vnímaním podľa predpokladov 2010 a 2009 (r.6-r.5)	2	-3	-1
11	Rok 2011 rozdiel medzi vnímaním v predpokladov 2010 a 2009 (r.7-r.6)	26	-18	-8

Tabuľka 5: PODIEL ODPOVEDÍ v % NA OTÁZKU, AKO SPÔSOBUJÚ ČASTÉ ZMENY LEGISLATÍVY PROBLÉMY (otázka č.0.22)

Obdobie prieskumu	Spôsobovanie problémov v podnikaní		
	áno	nie	neviem posúdiť
rok 2007	73	14	13
rok 2008	74	13	13
rok 2009	78	22	0
rok 2010	81	19	0
rozdiel 2008 -2007	1	0	0
rozdiel 2009 -2007	4	8	-13
rozdiel 2009 -2008	4	9	-13
rozdiel 2010-2009	3	-3	0

Tabuľka 6: PODIEL ODPOVEDÍ v % V ROKOCH PRIESKUMU NA VNÍMANIE REALIZOVANÝCH LEGISLATÍVNYCH PODMIENOK PRE ROZVOJ PODNIKANIA (otázka č. 0.21)

Obdobie prieskumu	stupeň vnímania		
	veľmi dobré	primerané	nevyhovujúce
rok 2007	2	65	33
rok 2008	2	69	29
rok 2009	0	41	59
rok 2010	2	53	45
rozdiel 2008 -2007	0	4	-4
rozdiel 2009 -2007	-2	-24	26
rozdiel 2009 -2008	-2	-28	30
rozdiel 2010-2009	2	12	-14

Tabuľka 7: PODIEL ODPOVEDÍ v % V ROKOCH PRIESKUMU NA CHARAKTERIZOVANIE HOSPODÁRSKEJ POLITIKY VLÁDY SR (otázka č. 0.25)

Rok hodnotenia	charakteristika hodnotenia vlády			
	kladne	neutrálne	záporne	neviem posúdiť
2010	33	45	12	10
2009	5	35	55	5
2008	14	46	35	5
2007	22	46	30	2
rozdiel 2008-2007	-8	0	5	3
rozdiel 2009-2007	-17	-11	50	3
rozdiel 2009-2008	-9	-11	20	0
rozdiel 2010-2009	28	10	-43	5

Názov rizika	Podiel odpovedí v roku v %					Poradie rizika v roku				
	2007	2008	2009	2010	2010	2007	2008	2009	2010	
vysoká odvodová zaťaženosť	72	91	83	83	2	1	2	4*	4*	
rast cien vstupov	82	87	37	71	1	2	11	7	7	
nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	65	73	39	44	4	3	10	13	13	
nizka vymáhateľnosť práva	67	71	74	83	3	4	4	2	2	
klientelizmus a korupcia	61	69	76	83	5	5	3	3	3	
vysoká daňová zaťaženosť	53	67	61	68	6	6	7	8	8	
znižený domáci dopyt	51	65	64	58	8	7	6	10	10	
znižený zahraničný dopyt	52	60	67	74	7	8	5	6	6	
výkyvy výmenného kurzu	42	49	32	X	9	9	13+14	X	X	
vysoké úrokové miery	33	46	31	48	10	10	15	12	12	
politika odborov	28	29	28	36	11	11	16	15	15	
výška minimálnej mzdy	n	n	34	25	n	n	12	16	16	
verejné obstarávanie	n	n	54	61	n	n	8	9	9	
tolerantnosť v trestnom konaní	n	n	52	78	n	n	9	5	5	

Tabuľka 8: HODNOTENIE JEDNOTLIVÝCH RIZÍK AKO SUMÁR ODPOVEDÍ V STUPNI DÔLEŽITOSTI "ROZHODUJÚCI + VYSOKÝ" V ROKOCH PRIESKUMU 2007 AŽ 2010 (otázka č.0.28)

Tabuľka 9: ZMENA VÝZNAMNOSTI URČITÝCH RIZÍK PODNIKANIA MEDZI ROKOM 2006 AŽ 2010 (otázka č. 0.28)

Názov rizika	Podiel v roku v %		Rozdiel % 2010-2006	Poradie rozdielu
	2010	2006		
vysoká odvodová zaťaženosť	83	53	30	3*
rast cien vstupov	71	77	-6	10
nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily	44	57	-13	11
nizka vymáhateľnosť práva	83	63	20	7
klientelizmus a korupcia	83	53	30	1+2
vysoká daňová zaťaženosť	68	39	29	4
znižený domáci dopyt	58	37	21	6
znižený zahraničný dopyt	74	44	30	1+2
výkyvy výmenného kurzu	32	35	-3	9
vysoké úrokové miery	48	20	28	5
politika odborov	36	27	9	8

LEGENDA:

* pri rovnakej hodnote podielu, poradie určené vyššou hodnotou rozhodujúceho vplyvu

podiel zvýšený

podiel znížený

Tabuľka 10: PODIEL ODPOVEDÍ POVAŽUJÚCI STUPEŇ DÔLEŽITOSTI "ROZHODUJÚCI + VYSOKÝ" V ROKOCH PRIESKUMU A PORADIA RIZIKA V ROKU PRIESKUMU

názov rizika	Podiel odpovedí o vplyve rizika v % v roku					Poradie rizika v roku prieskumu				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
rast cien energie v SR	66	58	68	50	50	2	2	1	5	8
silná konkurencia/nemožnosť presadiť sa	68	58	65	56	58	1	1	2	2	3
legislatívne požiadavky pre tovary a služby	62	42	63	40	54	3	7	3	10	5
skrytý protekcionizmus v štátoch EU	n	46	56	46	66	n	5	4	7	2
vyššia cena výrobkov a služieb	54	42	56	51	48	5	8	5	4	7
nekonkurenčný tovar alebo služby	48	49	50	44	42	6	4	6	8	10
nedostatočná ochrana domáceho trhu v SR	40	43	50	48	53	7	6	7	6	6
neznalosť iných trhov členských štátov	59	51	50	41	43	4	3	8	9	9
nedostatočný servis a informácie pre podnikateľov	35	36	50	30	34	8	9	9	11	11
dopad hospodárskej krízy na odbyt	n	n	n	80	78	n	n	n	1	1
nepružný postup inštitúcií EU vrátane protekcionizmu subjektov starých členov EU	n	n	n	52	58	n	n	n	3	4

Poznámky:

Tabuľka 11: PODIEL ODPOVEDÍ v % NA OTÁZKY DOTÝKAJÚCE SA VYUŽÍVANIA FINANČNÝCH ZDROJOV EÚ

Otázka	Odpovede v % v roku prieskumu							
	2007		2008		2009		2010	
	áno	nie	áno	nie	áno	nie	áno	nie
máte dostatok relevantných informácií o využívaní fondov EÚ ?	51	49	62	38	65	35	57	43
bude proces využívania eurofondov transparentný ?	27	73	28	72	24	76	19	81
uchádzala sa a využívala doteraz vaša firma zdroje EÚ ?	42	58	40	60	52	48	57	43
máte záujem žiadať a využívať EÚ fondy v rokoch 2007 až 13 ?	55	45	53	47	55	45	46	54

Tabuľka 12: ODPOVEDE v % NA OTÁZKY DOTÝKAJÚCE SA HOSPODÁRSKEJ KRÍZY A ICH POROVNANIE V RÔZNYCH ROKOCH PRIESKUMU

č. otázky	otázka	odpoveď	podiel odpovedí v roku prieskumu v %			rozdiel	
			2010	2009	2008	2009/2008	2010/2009
0.35	Aké dopady má svetová hospodárska kríza na váš podnik?	zníženie odbytu	80	79	61	18	1
		zhoršenie platobnej disciplíny	67	64	33	31	3
		tlak na zníženie cien	76	73	29	44	3
		dostupnosť finančných zdrojov	33	34	20	14	-1
		iné	4	0	3	-3	4
0.36	Najväčšie zníženie zákaziek vášho podniku nastalo v segmentoch...	zákazníci zo SR	70	71	28	43	-1
		zákazníci z V-4	22	14	12	2	8
		zákazníci eurozóny (EÚ-16)	39	27	27	0	12
		ostatní zákazníci z EÚ-27	11	12	3	9	-1
		zákazníci z RF a SNŠ	32	15	17	-2	17
		iní	11	7	10	-3	4
0.37	Zhoršila sa podľa vás dostupnosť finančných zdrojov? ÁNO	zvýšenie nákladov na ich získanie	23	38	40	-2	-15
		staženie podmienok na ich získanie	49	52	8	44	-3
		musíme rušiť investície	11	29	12	17	-18
		musíme obmedziť prevádzku	5	12	11	1	-7
0.37	Zhoršila sa podľa vás dostupnosť finančných zdrojov? NIE	NIE	31	29	39	-10	2
0.38	Zníženie finančných zdrojov vo vašom podniku je spôsobené...	staženie prístupu k úverom	18	29	16	13	-11
		zníženie platobnej schopnosti	44	49	39	10	-5
		z iného dôvodu	9	24	13	11	-15
0.39	v oblasti zamestnanosti uvažujete...	zvýšiť stavy pracovníkov	20	11	n	n	9
		ponechať súčasný stav	50	56	n	n	-6
		primerane znížiť počet	26	27	n	n	-1
		vzrástol podiel čiernej práce	n	16	n	n	
	vzťahy medzi podnikateľskými subjektmi sa...	zhoršili	n	42	n	n	n
		zostali na rovnakej úrovni	n	53	n	n	n
		zlepšili	n	5	n	n	n
0.40	považuje postup vlády SR na zmiernenie dopadov krízy...	za dostačujúci	15	6	44	-38	9
		za nedostačujúci	43	41	29	12	2
		za zbytočný	8	15	7	8	-7
		za nesprávny	25	26	14	12	-1
		neviem posúdiť	9	12	6	6	-3